

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ
ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ**

ΒΑΪΑΣ ΚΕΤΣΑΤΗ

A.M. 1569.2013.00077

ΘΕΜΑ

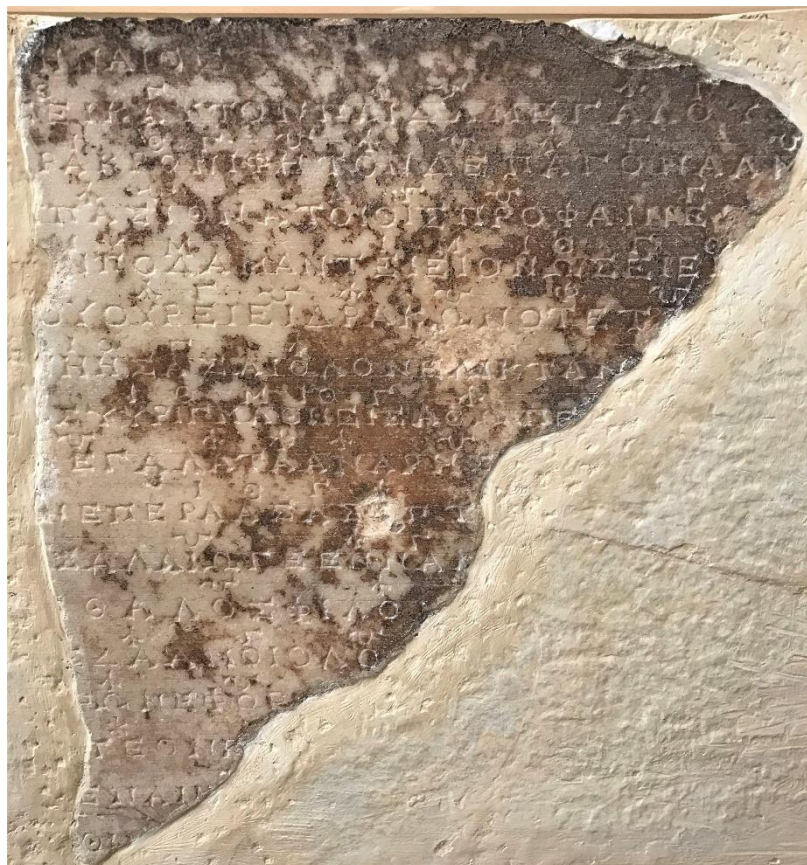
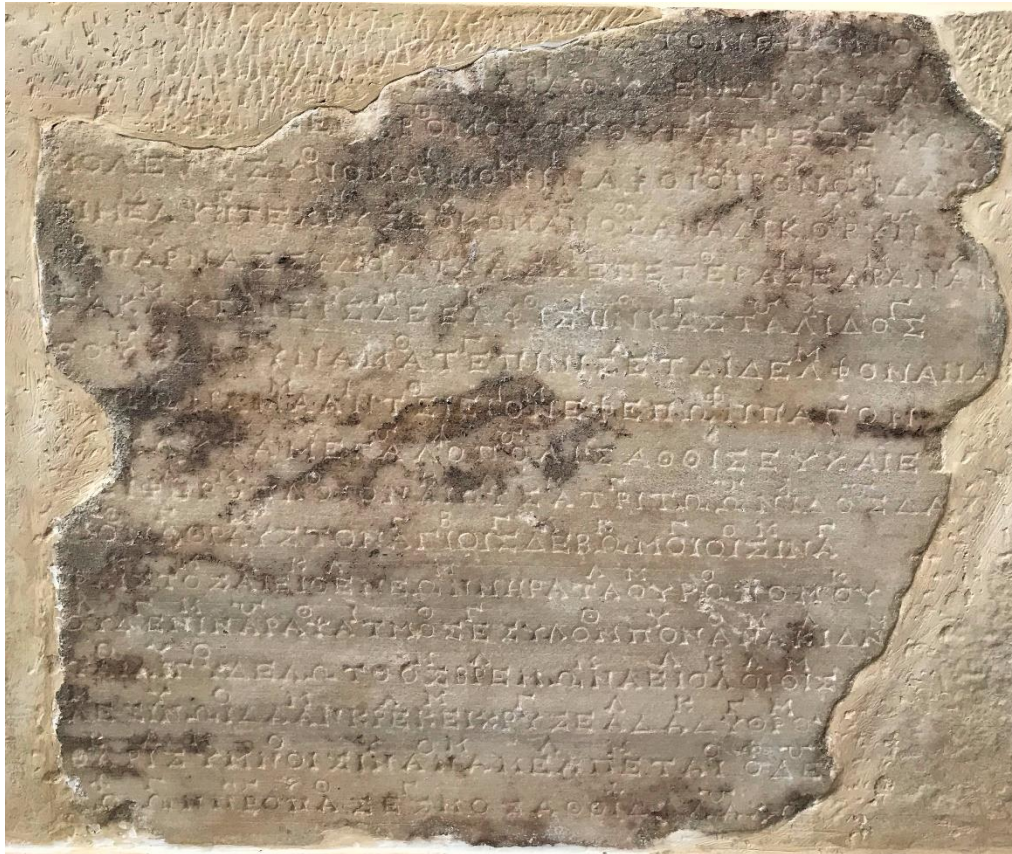
*Αθήναιος Παιάν και ύπόρχημα εις τὸν θεόν (128/7 πΧ): διερεύνηση
του πάθους και του μεγέθους του καθηγούμενου ρυθμικού χρόνου
και της σχέσης λεκτικών τόνων και μελωδικής κίνησης*

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ
2018-2019**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΨΑΡΟΥΔΑΚΗΣ

**ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ**

**Ἀθήναιος Παιὰν καὶ ὑπόρρημα εἰς τὸν θεόν (128/7 πΧ): διερεύνηση
τοῦ πάθους καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ κατηγούμενου ρυθμικοῦ χρόνου
καὶ τῆς σχέσης λεκτικῶν τόνων καὶ μελωδικῆς κίνησης**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	i
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ & ΣΥΜΒΟΛΑ	ii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Διερεύνηση του πάθους του καθηγούμενου ποδικού χρόνου	4
Πίνακας 1. Σχέση εντεινόμενων συλλαβών με χώρες του πόδα – σύνολο λέξεων ...	5
Πίνακας 2α. Κυρίως εντεινόμενη συλλαβή στην πρώτη χώρα του πόδα	9
Πίνακας 2β. Κυρίως εντεινόμενη συλλαβή στη δεύτερη χώρα του πόδα	12
Πίνακας 2γ. Εντεινόμενη συλλαβή στην τρίτη χώρα του πόδα	13
Διερεύνηση του μεγέθους του καθηγούμενου ποδικού χρόνου	16
Πίνακας 3α. Λέξεις με λήγουσα στην πρώτη χώρα	16
Πίνακας 3β. Λέξεις με λήγουσα στη δεύτερη χώρα	17
Πίνακας 3γ. Λέξεις με λήγουσα στην τρίτη χώρα	18
Διερεύνηση της σχέσης των μουσικών τόνων των λέξεων με τις αντίστοιχες μελωδικές κινήσεις	20
Οξεία	22
1. Οξυνόμενη βραχεία συλλαβή	22
Δισύλλαβες	22
Τρισύλλαβες	23
Τετρασύλλαβες	25
Πεντασύλλαβες	26
2. Οξυνόμενη μακρά συλλαβή	27
2.1 Οξυνόμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο	27
Δισύλλαβες	28
Τρισύλλαβες	28
Πεντασύλλαβες	29
2.2 Οξυνόμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους	30
Περισπωμένη	32
3.1 Περισπώμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο	32
Δισύλλαβες	32
Τετρασύλλαβες	32
3.2 Περισπώμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους	33
Δισύλλαβες	33
Τρισύλλαβες	34

Βαρεία	38
4.1 Βαρυνόμενη βραχεία συλλαβή	38
4.2 Βαρυνόμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο.....	39
Δισύλλαβες	39
Τρισύλλαβες.....	39
4.3 Βαρυνόμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους.....	40
5 Άτονες μακρές συλλαβές με δύο φθόγγους	42
ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΣΧΕΣΕΙΣ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΤΟΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΩΔΙΚΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΝ	45

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αφορά τη μελέτη του παιάνα του Αθηναίου (128/7 πΧ). Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί το πάθος και το μέγεθος του καθηγούμενου ποδικού χρόνου στους ρυθμικούς παίωνες του μέλους, καθώς και η σχέση των μουσικών τόνων των λέξεων/λεκτικών συνόλων (οξεία, βαρεία και περισπωμένη) με τις ανοδικές ή καθοδικές κινήσεις της μελωδίας.¹

Προς τον σκοπό, προκειμένου να διερευνηθεί το πάθος του καθηγούμενου ποδικού χρόνου, τοποθετήθηκε ο δυναμικός τόνος στις συλλαβές των λέξεων, με βάση την αντίστοιχη θεωρία του Sidney Allen, και, στη συνέχεια, έγινε στατιστική έρευνα σύγκρισης των δυναμικά τονισμένων συλλαβών και των χωρών του πόδα, όπου αυτές ανήκουν.

Ακολούθως, προκειμένου να διερευνηθεί το μέγεθος του καθηγούμενου ποδικού χρόνου, ελέγχθηκε το κατά πόσο οι λέξεις/λεκτικά σύνολα, καταλήγουν στην πρώτη, τη δεύτερη, ή την τρίτη χώρα του πόδα.

Τέλος, προκειμένου να διαπιστωθεί η σχέση μουσικών τόνων και μελωδίας, οι λέξεις του μέλους κατηγοριοποιήθηκαν κατά λεκτικό τόνο, και ελέγχθηκε η μελωδική κίνηση κάθε λέξης μεμονωμένα.

---

¹ Ο «ρυθμικός πους» αποτελείται από δύο μέρη, τους λεγόμενους «ποδικούς χρόνους». Ο αρκτικός ποδικός χρόνος ονομάζεται «καθηγούμενος» και ακολουθείται από τον «επόμενο». Και οι δύο ποδικοί χρόνοι μπορούν να βρεθούν σε «άρση» ή «θέση», τα δύο «πάθη» των ποδικών χρόνων.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ & ΣΥΜΒΟΛΑ

απ.	απόσπασμα
Πβλ.	παράβαλε
(Θ:A)	πους με καθηγούμενο θέση και επόμενο άρση
(3:2)	πους με τρίσημο καθηγούμενο και δίσημο επόμενο
(2:3)	πους με δίσημο καθηγούμενο και τρίσημο επόμενο
˘	κύριος δυναμικός τόνος
ˆ	δευτερεύων δυναμικός τόνος
—	μακρά δίσημος
υ	χρόνος πρώτος/μονόσημος
˙	μακρά δίσημος σε άρση
ύ	χρόνος μονόσημος σε άρση
s	συλλαβή (γενικώς)
<u>...s</u>	κατάληξη λέξης
Σ	μακρά συλλαβή
Š	μακρά συλλαβή κυρίως εντεινόμενη
Š̂	μακρά συλλαβή δευτερευόντως εντεινόμενη
σ	βραχεία συλλαβή
<u>σ+σ</u>	αναλυμένη μακρά συλλαβή
σ̂	βραχεία συλλαβή κυρίως εντεινόμενη
σ̂̂	βραχεία συλλαβή δευτερευόντως εντεινόμενη
ś	οξυνόμενη συλλαβή
ó	οξυνόμενη βραχεία συλλαβή
Ś	οξυνόμενη μακρά συλλαβή
X	φθόγγος (γενικώς)
x	
Ś̂	οξυνόμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο
xx	
Ś̂̂	οξυνόμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους
š̂	περισπώμενη συλλαβή
Š̂̂	περισπώμενη μακρά συλλαβή
x	
Š̂̂̂	περισπώμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο
xx	
Š̂̂̂̂	περισπώμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους
ś̂	βαρυνόμενη συλλαβή
ò	βαρυνόμενη βραχεία συλλαβή
Ś̂̂	βαρυνόμενη μακρά συλλαβή
x	
Š̂̂̂̂̂	βαρυνόμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο
xx	
Š̂̂̂̂̂̂̂	βαρυνόμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους
X∕X	ανιόν διάστημα
X\X	κατιόν διάστημα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην πλέον πρόσφατη έκδοση του παιάνα του Αθηναίου (128/7 πΧ), όπου οι μελετητές Egert Röhlmann και Martin West (2001)² κάνουν ανάγνωση και μεταγραφή του μέλους στο πεντάγραμμο, επιλέγεται, όπως φαίνεται από τη θέση των διαστολών, ο πεντάσημος ρυθμός της μορφής (Θ:Α), δηλαδή, με καθηγούμενο ποδικό χρόνο σε θέση και επόμενο ποδικό χρόνο σε άρση. Ωστόσο, η επιλογή αυτή δεν τεκμηριώνεται από τους εν λόγω μελετητές, αλλά λαμβάνεται αυθαίρετα, χωρίς επεξήγηση. Ακόμη, δεν ορίζονται τα μεγέθη των ποδικών χρόνων του ρυθμού, εάν, δηλαδή, ο παιωνικός ρυθμός είναι του τύπου 3:2 ή 2:3.³

Οι δύο πρώτοι στόχοι, ως εκ τούτου, της παρούσας εργασίας είναι να ελεγχθούν: α) εάν η επιλογή των P&W για πόδες από θέσεως μπορεί να τεκμηριωθεί και β) εάν υπάρχει τρόπος να διαπιστωθούν τα μεγέθη των ποδικών χρόνων.

Προς τον σκοπό, α) για να τεκμηριωθεί η επιλογή του ρυθμού της μορφής (Θ:Α), ερευνήθηκε, εάν οι δυναμικά τονισμένες συλλαβές (εντάσεις) των λέξεων, σύμφωνα με τη θεωρία του Sydney Allen (2000), βρίσκονται στην πρώτη χώρα του πόδα και β) για να καθοριστεί το σημείο μετάβασης από τη θέση στην άρση – εάν δηλαδή η άρση ξεκινά από τη δεύτερη χώρα του πόδα, ή περιορίζεται στην τρίτη – ερευνήθηκε κατά πόσον ο μελοποιός επιλέγει οι λέξεις, ή τα λεκτικά σύνολα, να τελειώνουν στην πρώτη ή τη δεύτερη χώρα του πόδα.

Ο τρίτος στόχος της παρούσας εργασίας είναι να τεκμηριώσει τους κανόνες που διέπουν τη σχέση λόγου και μέλους, τους οποίους διατύπωσε πρώτος ο Winnington-Ingram (1955),⁴ ελέγχοντας λέξη προς λέξη τη σχέση αυτή. Ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα γίνονται αναφορές στη σχέση των μουσικών τόνων των λέξεων (οξεία, βαρεία, περισπωμένη) και της μελωδίας στα σωζόμενα μέλη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και ο πρώτος «Δελφικός ύμνος», αυτός του Αθηναίου, και που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας. Ο W-I παρουσιάζει μεν τα συμπεράσματά του, δεν δίδει όμως την ανάλυση η οποία τον οδήγησε σ' αυτά.

---

² Από εδώ και εξής P&W.

³ P&W 2001:63-69.

⁴ Από εδώ και εξής W-I.

Ο τρίτος, λοιπόν, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να καλύψει το κενό αυτό, να παρουσιάσει βήμα-βήμα την αποδεικτική πορεία και να ελέγξει την ορθότητα των ισχυρισμών του W-I. Προς τούτο, συγκεντρώνονται σε ενότητες πρώτα οι οξυνόμενες λέξεις και κατόπιν οι περισπώμενες και οι βαρυνόμενες, τόσο βραχείες όσο και μακρές, και παρατηρείται η σχέση μελωδίας και λεκτικού τόνου.

Στο πρώτο κεφάλαιο, με τίτλο «Διερεύνηση του πάθους του καθηγούμενου ποδικού χρόνου», καταρτίστηκε πίνακας με τις λέξεις τοποθετημένες στις οικείες χώρες των ποδών και με τα σύμβολα των εντάσεων, κύριας ($\sim$) και δευτερεύουσας ($\hat{\ }$), σύμφωνα με τους κανόνες δυναμικού τονισμού του Sydney Allen. Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν επιμέρους κατά χώρα πίνακες, απ' τους οποίους εξήχθησαν στατιστικά αποτελέσματα. Παρατηρήθηκε ότι οι συμπτώσεις των εντάσεων με την πρώτη χώρα είναι ουσιαστικά διπλάσιες από ότι με την τρίτη χώρα. Αυτή η στατιστική συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι οι πόδες αρχίζουν με θέση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, με τίτλο «Διερεύνηση του μεγέθους του καθηγούμενου ποδικού χρόνου», δημιουργήθηκαν τρεις επί μέρους πίνακες, καθένας εκ των οποίων περιέχει τις λέξεις που καταλήγουν στην πρώτη, τη δεύτερη και την τρίτη χώρα του πόδα. Από τις τρεις αυτές κατηγορίες, η τρίτη δεν χρησιμεύει στην παρούσα μελέτη, καθόσον οι λέξεις καταλαμβάνουν ολόκληρο τον πόδα. Το ποσοστό της δεύτερης κατηγορίας (53,4%) είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από εκείνο της πρώτης (26,1%), συνεπώς, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι δεν είναι τυχαία από μέρους του ποιητή η τοποθέτηση των λέξεων, έτσι ώστε οι περισσότερες να λήγουν στη δεύτερη χώρα του πόδα ($\underline{\text{zu}}$). Καθόσον, έχει ήδη αποδειχθεί ότι οι πόδες αρχίζουν με θέση, συμπεραίνεται ότι το μέγεθος της θέσης είναι τρίσημο και της άρσης δίσημο (3:2).

Στο τρίτο κεφάλαιο, με τίτλο «Διερεύνηση της σχέσης των μουσικών τόνων των λέξεων με τις αντίστοιχες μελωδικές κινήσεις», συγκεντρώνονται σε ενότητες πρώτα οι οξυνόμενες λέξεις και κατόπιν οι περισπώμενες και οι βαρυνόμενες, τόσο βραχείες όσο και μακρές, και παρατηρείται η σχέση μελωδίας και λεκτικού τόνου. Η ολοκληρωμένη ανωτέρω ανάλυση υποστηρίζει τις θέσεις του W-I για τη μέριμνα του ποιητή, να παρακολουθεί πιστά στη μελοποιία του τους μουσικούς τόνους των λέξεων.

Συμπερασματικά, μέσω της παρούσας μελέτης του παιάνα του Αθηναίου (128/7 πΧ), τεκμηριώνεται, και από στατιστικής απόψεως, η επιλογή των P&W (2001) για

παιωνικούς πόδες από θέσεως (Θ:Α). Ακόμη, διαπιστώνεται ότι το μέγεθος του κατηγούμενου ποδικού χρόνου είναι τρίσημο και, επομένως, ο παιωνικός ρυθμός είναι του τύπου (3:2). Τέλος, διαπιστώνεται, επίσης, η σχέση μουσικού τόνου και μελωδικής κίνησης, θεωρία που, αρχικά, υποστηρίχθηκε από τον W-I.

Με βάση τα παραπάνω συμπεράσματα μπορεί να προταθεί περαιτέρω έρευνα της ίδιας μορφής και σε άλλα σωζόμενα μέλη, ώστε να ελεγχθεί, και πάλι, η ισχύς των ανωτέρω θέσεων.

Επισημαίνεται ότι στους πίνακες με κόκκινο χρώμα γράφονται οι συλλαβές που δέχονται κύριο δυναμικό τόνο (κύρια ένταση) και με μπλε οι συλλαβές με δευτερεύοντα δυναμικό τόνο (δευτερεύουσα ένταση).

Κεφάλαιο I

Διερεύνηση του πάθους του καθηγούμενου ποδικού χρόνου

Στην πλέον πρόσφατη έκδοση του παιάνα του Αθηναίου (128/7 πΧ) από τους Egert Pöhlmann και Martin West (2001:62-73), ο ρυθμός του μέλους έχει ερμηνευθεί ως πεντάσημος παιωνικός της μορφής (Θ:A), δηλαδή, με καθηγούμενο τη θέση και επόμενο την άρση, όπως φαίνεται από την τοποθέτηση των διαστολών στη μεταγραφή τους.⁵ Η επιλογή τους αυτή δεν τεκμηριώνεται· λαμβάνεται αυθαίρετα.

Ως γνωστόν, ένας πεντάσημος παιωνικός πόδας θα μπορούσε να έχει μία από τις ακόλουθες τέσσερις μορφές, εφόσον ο λόγος που διέπει τα μέρη του είναι ο ημιόλιος 3:2 ή 2:3, δηλαδή (- ð ð) ή (- υ ð) ή (ð ð -) ή (ð υ -). Συνεπώς, η επιλογή της μορφής (Θ:A) απαιτεί απόδειξη.

Πέραν τούτου, οι μελετητές δεν καθορίζουν το σημείο μετάβασης από τη θέση στην άρση. Συνεπώς, δεν ερμηνεύουν ρυθμικά πλήρως το μέλος, καθώς, σύμφωνα με τον Αριστόξενο, η ολοκληρωμένη έκφραση του ρυθμού απαιτεί υπαγωγή των χρόνων ρυθμοποιίας σε ποδικούς χρόνους (τα μέρη του πόδα).⁶ Η μόνη επώνυμη μορφή είναι η (- ð ð), με καθηγούμενο δίσημη θέση και επόμενο μονόσημη και δίσημη άρση. Αποκαλείται, σύμφωνα με τον Αριστεΐδη Κοϊντιλιανό, *παίων διάγνιος*.⁷ Τίθεται, λοιπόν, το ερώτημα, εάν, στην εκδοχή των P&W, η άρση αρχίζει στη δεύτερη ή την τρίτη χώρα του παιωνικού πόδα, εάν δηλαδή, ο πόδας έχει τη μορφή 2:3 ή 3:2, αντιστοίχως: (- ð ð) ή (- υ ð).

Ένας τρόπος να υποστηριχθεί η επιλογή των P&W, ότι ο πόδας αρχίζει με θέση (Θ:A), είναι να ερευνηθεί, εάν οι δυναμικά τονισμένες συλλαβές (εντάσεις) των λέξεων, σύμφωνα με τη θεωρία του Sydney Allen, βρίσκονται στην πρώτη χώρα του πόδα. Ο Allen θεώρησε ότι συλλαβές δυναμικά τονισμένες θα ήταν λογικό να είχαν τοποθετηθεί στις θέσεις (Θ) των ποδών. Βασιζόμενος στην τοποθέτηση των λέξεων σε ρυθμικούς πόδες με γνωστές τις θέσεις και τις άρσεις τους (επικός δάκτυλος, τραγικοί ανάπαιστοι, ίαμβοι και τροχάιοι), παρατήρησε ότι στις θέσεις τοποθετούνται μακρές λήγουσες, ...Σ,

⁵ P&W 2001:62-69.

⁶ *Ρυθμικά στοιχεία* β.16-17 / Κάκτος 241. Πρέπει να τονιστεί ότι, εξ ορισμού, δεν είναι δυνατόν μέσα στα πλαίσια ενός (απλού) πόδα να εμφανιστούν περισσότερες από μία θέσεις ή άρσεις.

⁷ Αριστεΐδης Κοϊντιλιανός *Περὶ μουσικῆς* α.16 / Winnington-Ingram 1963:37: *Παίων διάγνιος ἐκ μακρῶς θέσεως καὶ βραχείας καὶ μακρῶς ἄρσεως*.

ή μακρές παραλήγουσες στις περιπτώσεις που η λήγουσα είναι βραχεία, ...Σ̃σ, ή το ισοδύναμο, ...σ̃σ. Δευτερεύουσες εντάσεις εμφανίζονται σε προηγούμενες συλλαβές, οι οποίες απέχουν είτε μία μακρά, είτε δύο βραχείες, είτε μία βραχεία:⁸

$\frac{\hat{\Sigma}}{\sigma\sigma} \frac{(\Sigma)}{(\sigma\sigma)} \frac{\check{\Sigma}}{\sigma\sigma}$
(σ)

Προς τον σκοπό, καταρτίσαμε πίνακα με τις λέξεις τοποθετημένες στις οικείες χώρες των ποδών (πίν. 1) και με τα σύμβολα των εντάσεων, κύριας (˘) και δευτερεύουσας (ˆ), σύμφωνα με τους παραπάνω κανόνες δυναμικού τονισμού του Sydney Allen:

Πίνακας 1. Σχέση εντεινόμενων συλλαβών με χώρες του πόδα – σύνολο λέξεων

γρ. 1	–)(– [υ –]) εὐ - ὠ-λε- νοι Σ Σ̃ σ Σ̃	–) (– υ μέλ- ψη -τε Σ Σ̃ σ
υ υ) (2 υ Ἐ-λι-κ]ῶ- να σ σ Σ̃ σ	γρ. 3	–)(υ υ υ –) Χρυ-σε-ο-κό- μαν Σ ῥ+σ σ Σ̃
υ υ) (– υ βα-θύ-δεν-δρον σ σ Σ̃ σ	(υ υ υ μό -λε-τε ῥ+σ σ	υ υ) (– υ δι-κό- ρυν -βα σ σ Σ̃ σ
(υ υ υ λά -χε-τε ῥ+σ σ	υ υ) (συ-νό- μαι -μον σ σ Σ̃ σ	γρ. 5
γρ. 2	υ υ) ἴ -να ῥ+σ	–) (– υ –) Παρ-νασ-σί- δος Σ Σ̃ σ Σ̃
υ υ) Δι -ὄς ῥ+σ	(υ υ υ Φοῖ -βον Σ̃ σ	(υ υ υ τᾶ σ-δε Σ̃ σ
(υ υ υ υ) ἐ-ρι-βρό- μου ῥ+σ σ Σ̃	–)(υ υ υ ῶ- δαῖ -σι Σ Σ̃ σ	υ υ) (πε-τέ- ρας σ σ Σ̃
(υ υ υ θύ -γα-τρεις ῥ+σ σ	γρ. 4	(– υ υ υ) ἔ-δραν ῥ+σ

⁸ Allen 2000:154-163.

([υ] υ υ υυ)
ἀ-γα-κλυ-ταῖς
Ɑ+σ σ Ὶ

γρ. 6

(υυ υ υυ)
Δελ-φί-σιν
Ὶ σ Ὶ

(- υ υ υ)
Κα-στα-λί-δος
Ὶ σ Ὶ+σ

γρ. 7

(υυ υ -)
εὐ-ύ-δρου
Ὶ σ Ὶ

(- υ
νά-ματ'
Ὶ σ

υ υ)(- υ -)
ἐ-πι-νί-σε-ται
σ σ Ὶ σ Ὶ

(- υ
Δελ-φόν
Ὶ σ

υ υ)
ἀ-νά
Ɑ+σ

γρ. 8

(υυ υ
πρῶ-να
Ὶ σ

υυ)(υυ υ
μαν-τεῖ-ον
Σ Ὶ σ

υ υ)(-
ἐ-φέ-πων
σ σ Ὶ

υ υυ)
πά-γον
σ Ὶ

γρ. 9

([-]
Ἦν
Ὶ

[υ] -)
κλυ-τᾶ
σ Ὶ

(υ υ υ υ υ)
με-γα-λό-πο-λις
Ɑ+σ σ Ὶ+σ

(- υ
ἄθ-θις
Ὶ σ

-)(υ[υ] υ
εὐ-χαῖ-σι
Σ Ὶ σ

γρ. 10

υ υ) (- υ
φε-ρό-πλοι-ο
σ σ Ὶ σ

-)(- υ
ναι-ου-σα
Σ Ὶ σ

-)(υυ υ -)
Τρι-τω-νί-δος
Σ Ὶ σ Ὶ

(υ υ υ
δά-πε-δον
Ɑ+σ σ

γρ. 11

-) (- υ
ἄ-θραυ-σ-τον
Σ Ὶ σ

υ υ)(-
ἀ-γί-οις
σ σ Ὶ

-)(υυ υ
βω-μοῖ-σιν
Σ Ὶ σ

-) (- υ
Ἄ-φαισ-τος
Σ Ὶ σ

γρ. 12

υυ)(-
αἰ-θει
Σ Ὶ

υ -)
νέ-ων
σ Ὶ

(- υ
μῆ-ρα
Ὶ σ

υυ)(-
τάυ-ρων
Σ Ὶ

υ υυ)
ό-μοῦ
σ Ὶ

γρ. 13

υ -)
Ἄ-ραψ
σ Ὶ

(- υ
ἀτ-μός
Ὶ σ

υ)(- υ
Ὀ-λυμ-πον
σ Ὶ σ

υ υ)(- υ -)
ἀ-να-κιδ-να-ται
σ σ Σ σ Σ

γρ. 14

(υ υ
λι-γύ
σ σ

(-)(υυ
λω- τός
σ Σ

υ -)
βρέ-μων
σ Σ

(υυ υ υυ)
αί-όλ-οις
Σ σ Σ

(υ υ υ
μέ-λε-σιν
σ σ

γρ. 15

(-)(υυ
φ- δάν
σ Σ

υ -)
κρέ-κει
σ Σ

(- υ -)
χρυ-σέ-α
Σ σ Σ

(- υ -)
ἀ- δύ-θρους
Σ σ Σ

([υ] υ υ
κί-θα-ρις
σ σ

γρ. 16

(- υ
ὕμ-νοι-σιν
σ Σ σ

υ υ)(- υ -)
ἀ-να-μέλ-πε-ται
σ σ Σ σ Σ

[υ -])(υυ
τε- χνι- τών
σ Σ Σ

γρ. 17

υ -)
πρό-πας
σ Σ

(- υ
έσ-μός
Σ σ

(-)(υ υ
Αθ-θί-δα
σ σ

υ -)
λα-χών
σ Σ

γρ. 18

([- υ -])(-
ἀ- γλα-ϊ- ζει
σ σ Σ Σ

υ -)
κλυ-τόν
σ Σ

(- υ
παϊ-δα
Σ σ

υ υ)(-
με-γά-λου
σ σ Σ

[υ -]
Δι-ός
σ Σ

γρ.19

υ υ)
ἔ-πορ'
σ σ

(υ υ υ -)
ἀ-κρο-νι-φῆ
σ σ Σ

(- υ
τόν-δε
Σ σ

υ υ)
πά-γον
σ σ

(υυ [υ]
ἄμ-βροτ'
Σ σ

(-)(- υ
ἀ-ψευ-δέ
σ Σ Σ

γρ. 20

(- υ
πᾶ-σι
Σ σ

(-)(υυ
θνα-τοῖς
σ Σ

υ -)(υυ
προ-φαί-νεις
σ Σ Σ

(υυ[υ υ υ]
λό-γι-α
σ σ

γρ. 21

(υ υ υ
τρί-πο-δα
ῥ+σ σ

-(υυ υ
μαν-τεῖ-ον
 σ ῤ σ

(υυ[υ]
εῖ-λες
 ῤ σ

(υ υ
μέ-γας
ῥ+σ

υ υυ)(υυ
έ-φρού-ρει
 σ Σ ῤ

γρ. 22

υ -)
δρά-κων
 σ ῤ

(υ υ
ῥ-τε
ῥ+σ

υ [-]
τέ-κος
 σ ῤ

(υυ
Γῶς
 ῤ

υ -)(υυ υ
ά-πέ-στη-σας
 σ Σ ῤ σ

γρ. 23

-(υ υ
αί - ό-λον
 Σ ῥ+σ

υ -)(-
έ-λικ-τάν
 σ Σ ῤ

[υ -])
φυ-άν
 σ ῤ

γρ. 24

([- υ]
πυκ-νά
 ῤ σ

[υ]υ)(- υ
συ - ρίγ-μαθ'
 Σ ῤ σ

υυ)(-
ί - εις
 Σ ῤ

υ -)(-
ά-θώ-πεντ'
 σ Σ ῤ

[υ -) (-]
ά-πέ-πνευσ'
 σ Σ ῤ

[υ -])
ό-μῶς
 σ ῤ

γρ. 25

υ υ)(υυ
Γα-λα-τῶν
 σ σ ῤ

υ -)
ῥ-ρης
 σ ῤ

([- υ -])
βάρ-βα-ρος
 ῤ σ ῤ

[υ υ])
έ-πί
ῥ+σ

γρ. 26

([- υ]
γαῖ-αν
 ῤ σ

[υ υ])(υυ
έ-πέ - ρασ'
 σ σ ῤ

υ -)([-]
ά-σέπ-τως
 σ Σ ῤ

(- [υ υ υ]
χι-ό-νος
 σ ῥ+σ

([- υ]
ῥ-λεθ'
 ῤ σ

(-) (-)
ύγ-ραῖς
 Σ ῤ

γρ. 27

[υ -])
χο-αῖς
 σ ῤ

υ-)
ί-ῶ
 σ ῤ

(υυ υ
γέν-ναν
 ῤ σ

γρ. 28

υ -)
θά-λος
 σ ῤ

(υ υ [υ -])
 φι-λό-μα-χον
ϕ+σ σ Σ

γρ. 29

[υ]υ)(- υ
 δά - μοι-ο
 Σ Σ σ

Παρατηρούμε ότι συλλαβικές εντάσεις εμφανίζονται και στις τρεις ποδικές χώρες της βασικής μορφής του παιωνικού γένους (1- 2υ 3-). Δημιουργούμε, ως εκ τούτου, τρεις επί μέρους πίνακες, καθένας εκ των οποίων περιέχει τις λέξεις που φέρουν την ένταση στην πρώτη (πίν. 2α), τη δεύτερη (πίν. 2β), ή την τρίτη (πίν. 2γ) χώρα, αντιστοίχως.

Πίνακας 2α. Κυρίως εντεινόμενη συλλαβή στην πρώτη χώρα του πόδα (1- ...)

γρ. 1
 υ υ) (2 υ
 Έ-λι-κ]ῶ-να
 σ σ Σ σ

υ υ) (- υ
 βα-θύ-δεν-δρον
 σ σ Σ σ

(υ υ υ
 λά-χε-τε
ϕ+σ σ

γρ.2
 (υ υ υ
 θύ-γα-τρεις
ϕ+σ σ

γρ. 3
 (υ υ υ
 μό-λε-τε
ϕ+σ σ

υ υ) (
 συ-νό-μαι-μον
 σ σ Σ σ

(υυ υ
 Φοῖ-βον
 Σ σ

-)(υυ υ
 ῥ-δαῖ-σι
 Σ Σ σ

γρ. 4

-) (- υ
 μέλ-ψη-τε
 Σ Σ σ

υ υ) (- υ
 δι-κό-ρυν-βα
 σ σ Σ σ

γρ. 5

(υυ υ
 τᾶσ-δε
 Σ σ

γρ. 7

(- υ
 νά-ματ'
 Σ σ

(- υ
 Δελ-φόν
 Σ σ

γρ. 8

(υυ υ
 πρῶ-να
 Σ σ

υυ)(υυ υ
 μαν-τεῖ-ον
 Σ Σ σ

υ υ) (-
 ἐ-φέ-πων
 σ σ Σ

υ υ) (
 πά-γον
 σ Σ

γρ. 9

([-]
 Ἦν
 Σ

(- υ
 Ἄθ-θις
 Σ σ

–)(υ[υ] υ
εὐ- *χαῖ*-σι
Σ Ὶ σ

γρ. 10

υ υ) (– υ
φε-ρό-*πλοι*-ο
σ σ Ὶ σ

–)(– υ
ναι-*ου*-σα
Σ Ὶ σ

(υ υ υ
δά-πε-δον
ῥ+σ σ

γρ. 11

–) (– υ
ἄ-θραυ-*στον*
Σ Ὶ σ

υ υ)(–
ἀ-γί-*οις*
σ σ Ὶ

–)(υυ υ
βω-*μοῖ*-σιν
Σ Ὶ σ

–) (– υ
Ἄ-φαι-*στος*
Σ Ὶ σ

γρ. 12

υυ)(–
αῖ- *θει*
Σ Ὶ

(– υ
μῆ-*ρα*
Ὶ σ

υ υ)(–
ταύ-*ρων*
Σ Ὶ

γρ. 13

(– υ
ἄτ-*μός*
Ὶ σ

υ)(– υ
Ὀ-*λυμ*-πον
σ Ὶ σ

γρ. 14

(υ υ
λι-γύ
ῥ+σ

–)(υυ
λω- *τός*
Σ Ὶ

(υ υ υ
μέ-λε-*σιν*
ῥ+σ σ

γρ. 15

–)(υυ
ῥ- *δάν*
Σ Ὶ

([υ] υ υ
κί-θα-*ρις*
ῥ+σ σ

γρ. 16

–) (– υ
ῥμ-*νοι*-σιν
Σ Ὶ σ

[υ –])(υυ
τε- *χνι*- *τών*
σ Σ Ὶ

γρ. 17

(– υ
έσ-*μός*
Ὶ σ

–)(υ υ
Ἀθ-*θεί*-δα
Σ ῥ+σ

γρ. 18

([– υ –])(–
ἀ- γλα-*ῖ*- *ζει*
Σ σ Σ Ὶ

(– υ
παῖ-*δα*
Ὶ σ

υ υ) (–
με-γά-*λον*
σ σ Ὶ

γρ. 19

(– υ
τόν-*δε*
Ὶ σ

(υυ [υ]
ἄμ-*βροτ*'
Ὶ σ

–)(– υ
ἀ-*ψευ*-δέ
Σ Ὶ σ

γρ. 20

(– υ
πᾶ-*σι*
Ὶ σ

–)(υυ
θνα-*τοῖς*
Σ Ὶ

υ –)(υυ
προ-*φαί*-*νεις*
σ Σ Ὶ

γρ. 21

(υ υ υ
τρί-πο-δα
σ̃+σ σ

-(υυ υ
μαν-τεῖ-ον
σ σ̃ σ

(υυ[υ]
εῖ-λες
σ̃ σ

(υ υ
μέ-γας
σ̃+σ

υ υυ)(υυ
έ-φρού-ρει
σ Σ σ̃

γρ. 22

(υυ
Γᾶς
σ̃

υ -(υυ υ
ἀ-πέ-στη-σας
σ Σ σ̃ σ

γρ.23

-(υ υ
αἰ - ό-λον
Σ σ̃+σ

υ -(υυ)
έ-λικ-τᾶν
σ Σ σ̃

γρ. 24

([- υ]
πυκ-νά
σ̃ σ

[υ]υ)(- υ
συ - ρίγ-μαθ'
Σ σ̃ σ

υυ)(-
ί - εἰς
Σ σ̃

υ -(υυ)
ἀ-θώ-πεντ'
σ Σ σ̃

[υ -(υ)] (-)
ἀ-πέ-πνευσ'
σ Σ σ̃

γρ. 25

υ υ)(υυ
Γα-λα-τᾶν
σ σ σ̃

γρ. 26

([- υ]
γαῖ-αν
σ̃ σ

[υ υ])(υυ
έ-πέ - ρασ'
σ σ σ̃

υ -(υυ)
ἀ-σέπ-τως
σ Σ σ̃

(- [υ υ υ]
χι-ό-νος
σ σ̃+σ

([- υ]
ῶ-λεθ'
σ̃ σ

(-) (-)
ύγ-ραῖς
Σ σ̃

γρ. 27

(υυ υ
γέν-ναν
σ̃ σ

γρ. 29

[υ]υ)(- υ
δά - μοι-ο
Σ σ̃ σ

Παρατηρούμε ότι επί του συνολικού αριθμού (135) των λέξεων του πίν. 1, οι 71 λέξεις φέρουν την κύρια ένταση στην πρώτη χώρα του πόδα (52,6%). Για την παρουσία δευτερεύουσας έντασης βλ. πίν. 2γ.

Πίνακας 2β. Κυρίως εντεινόμενη συλλαβή στη δεύτερη χώρα του πόδα (... υ ...)

γρ . 5

(- υ υ υ)
ἔ-δραν
ᾶ + σ

Παρατηρούμε ότι η λέξη ἔδραν είναι η μοναδική περίπτωση κατά την οποία η εντεινόμενη συλλαβή βρίσκεται στη δεύτερη χώρα του πόδα (ποσοστό 0,8%). Στη δεύτερη χώρα δεν εμφανίζεται δευτερεύουσα ένταση.

Πίνακας 2γ. Εντεινόμενη συλλαβή στην τρίτη χώρα του πόδα (...³—)

γρ. 2	γρ. 14	γρ. 22
υ υ) <i>Δι-ός</i> <u>ῥ+σ</u>	υ —) <i>βρέ-μων</i> σ ῤ	υ —) <i>δρά-κων</i> σ ῤ
γρ. 3	γρ. 15	υ [—]) <i>τέ-κος</i> σ ῤ
υ υ) <i>ἴ-να</i> <u>ῥ+σ</u>	υ —) <i>κρέ-κει</i> σ ῤ	γρ.23
γρ. 7	γρ. 17	[υ —]) <i>φν-άν</i> σ ῤ
υ υ) <i>ά-νά</i> <u>ῥ+σ</u>	υ —) <i>πρό-πας</i> σ ῤ	γρ. 24
γρ. 8	υ —) <i>λα-χών</i> σ ῤ	[υ —]) <i>ό-μῶς</i> σ ῤ
υ υη) <i>πά-γον</i> σ ῤ	γρ. 18	γρ. 25
γρ. 9	υ —) <i>κλυ-τὸν</i> σ ῤ	υ —) <i>ᾗ-ρης</i> σ ῤ
[υ] —) <i>κλυ-τᾶ</i> σ ῤ	[υ —] <i>Δι-ός</i> σ ῤ	[υ υ]) <i>έ-πι</i> <u>ῥ+σ</u>
γρ. 12	γρ.19	γρ. 26
υ —) <i>νέ-ων</i> σ ῤ	υ υ) <i>ἔ-πορ'</i> <u>ῥ+σ</u>	(— [υ υ υ]) <i>χι-ό-νος</i> σ <u>ῥ+σ</u>
υ υυ) <i>ό-μοῦ</i> σ ῤ	υ υ) <i>πά-γον</i> <u>ῥ+σ</u>	γρ. 27
γρ. 13	γρ. 20	[υ —]) <i>χο-αῖς</i> σ ῤ
υ —) <i>Ἄ-ραψ</i> σ ῤ	(υυ[υ υ υ]) <i>λό-γι-α</i> σ <u>ῥ+σ</u>	υ—) <i>ί-ὠ</i> σ ῤ

γρ. 28

υ -)
θά-λος
 σ Σ

Παρατηρούμε ότι επί του συνολικού αριθμού (135) των λέξεων του πίν. 1, οι 46 λέξεις φέρουν την κύρια ένταση στην τρίτη χώρα του πόδα (34,07%). Απ' αυτές τις 46 λέξεις, οι 19 με κύρια ένταση στην τρίτη χώρα, εμφανίζουν και δευτερεύουσα ένταση στην πρώτη χώρα (14,07%). Είναι οι ακόλουθες:⁹

γρ. 2

(υ υ υ υυ)
έ-ρι-βρό-μου
 $\hat{\sigma}+\sigma$ σ Σ

-)(- [υ -])

εύ - ώ-λε-νοι

Σ $\hat{\Sigma}$ σ Σ

γρ. 4

-)(υ υ υ -)
Χρυ-σε-ο-κό-μαν
 Σ $\hat{\sigma}+\sigma$ σ Σ

γρ. 5

-)(- υ -)
Παρ-νασ-σί-δος
 Σ $\hat{\Sigma}$ σ Σ

([υ] υ υ υυ)
ά-γα-κλυ-ταῖς
 $\hat{\sigma}+\sigma$ σ Σ

γρ. 6

(υυ υ υυ)
Δελ-φί-σιν
 $\hat{\Sigma}$ σ Σ

(- υ υ υ)

Κα-στα-λί-δος

$\hat{\Sigma}$ σ $\check{\sigma}+\sigma$

γρ. 7

(υυ υ -)

εύ-ύ-δρου

$\hat{\Sigma}$ σ Σ

υ υ)(- υ -)

έ-πι-νί-σε-ται

σ σ $\hat{\Sigma}$ σ Σ

γρ. 9

(υ υ υ υ υ)

με-γα-λό-πο-λις

$\hat{\sigma}+\sigma$ σ $\check{\sigma}+\sigma$

γρ. 10

-)(υυ υ -)

Τρι-τω-νί-δος

Σ $\hat{\Sigma}$ σ Σ

γρ. 13

υ υ)(- υ -)

ά-να-κίδ-να-ται

σ σ $\hat{\Sigma}$ σ Σ

γρ. 14

(υυ υ υυ)

αί-όλ-οις

$\hat{\Sigma}$ σ Σ

γρ. 15

(- υ -)

χρυ-σέ-α

$\hat{\Sigma}$ σ Σ

(- υ -)

ά-δύ-θρους

$\hat{\Sigma}$ σ Σ

γρ. 16

υ υ)(- υ -)

ά-να-μέλ-πε-ται

σ σ $\hat{\Sigma}$ σ Σ

γρ.19

(υ υ υ -)

ά-κρο-νι-φῆ

$\check{\sigma}+\sigma$ σ Σ

γρ. 25

([- υ -])

βάρ-βα-ρος

$\hat{\Sigma}$ σ Σ

⁹ Στην τρίτη χώρα δεν εμφανίζεται δευτερεύουσα ένταση.

γρ. 28

(υ υ [υ -])
φι-λό-μα-χον
σ + σ σ Σ

Συνεπώς, οι (κύριες) εντάσεις στην τρίτη χώρα συνολικά ανεβαίνουν στις 46 (34%). Παράλληλα, οι εντάσεις (κύριες και δευτερεύουσες) στην πρώτη χώρα ανεβαίνουν στις 92 (68,1%). Οι συμπτώσεις, λοιπόν, των εντάσεων με την πρώτη χώρα είναι ουσιαστικά διπλάσιες από ότι με την τρίτη χώρα. Είναι, ως εκ τούτου, πολύ πιθανόν, η τοποθέτηση των εντάσεων στην πρώτη χώρα να έγινε από τον μελοποιό σκοπίμως, μέσα στο πλαίσιο, βέβαια, των ποιητικών δυνατοτήτων.¹⁰ Αυτή η στατιστική συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι οι πόδες αρχίζουν με θέση. Τεκμηριώνεται, συνεπώς, στατιστικά η επιλογή των P&W, για πόδες από θέσεως, την οποία όμως επιλογή δεν δικαιολόγησαν.

---

¹⁰ Δεν είναι πάντα εύκολο για έναν ποιητή να τοποθετεί τις κατάλληλες λέξεις στις κατάλληλες θέσεις του στίχου, και οι οποίες να δημιουργούν, αφενός μεν, ολοκληρωμένα νοήματα, αφετέρου δε, να ικανοποιούν αισθητικά κριτήρια.

Κεφάλαιο II

Διερεύνηση του μεγέθους του καθηγούμενου ποδικού χρόνου

Προκειμένου να καθοριστεί το σημείο μετάβασης από τη θέση στην άρση, εάν δηλαδή η άρση ξεκινά από τη δεύτερη χώρα, ή περιορίζεται στην τρίτη, ένας τρόπος είναι να ερευνηθεί κατά πόσον ο μελοποιός επιλέγει οι λέξεις, ή τα λεκτικά σύνολα, να τελειώνουν στην πρώτη ή τη δεύτερη χώρα του πόδα. Δημιουργούμε τρεις επί μέρους πίνακες, καθένας εκ των οποίων περιέχει τις λέξεις που καταλήγουν στην πρώτη (πίν. 3α), τη δεύτερη (πίν. 3β), ή την τρίτη (πίν. 3γ) χώρα, αντιστοίχως, συνολικά 88 λέξεις.

Πίνακας 3α. Λέξεις με λήγουσα στην πρώτη χώρα¹¹

Στίχος	Λέξη	υ					υ				
		1 ^{ος}	2 ^{ος}	3 ^{ος}	4 ^{ος}	5 ^{ος}	1 ^{ος}	2 ^{ος}	3 ^{ος}	4 ^{ος}	5 ^{ος}
5	πε-τέ-ρας				πε-	τέ-	ρας	έ-	δραν		
8	έ-φέ-πων				έ-	φέ-	πων	πά-	γον		
9	Ήν	Ήν		κλυ-		τά					
12	αϊ-θει ταύ-ρων				αϊ-	ταύ-	θει-	νέ-	ων		
13	δέ νιν	δέ	νιν	Ά-		ραψ					
14	λω-τὸς					λω-	τὸς	βρέ-	μων		
15	ὦ-δάν					ὦ-	δάν	κρέ-	κει		
16	Ὁ δὲ τε-χνι-τῶν	Ὁ	δὲ	[τε-	χνι]						
				τε-	χνι-		τῶν	πρό-	πας		
17	Ἄθ-θί-δα ἄ-γλα-ῖ-ζει					Ἄθ-	θί-	δα	λα-	χών	
			ἄ-	γλα-			ζει	κλυ-	τὸν		
18	με-γά-λου				με-	γά-	λου	Δι-	ὸς		
20	θνα-τοῖς προ-φαί-νεις					θνα-	τοῖς	προ-	φαί-		
				προ-		φαί-	νεις	λό-	γι-	α	
22	έ-φρού-ρει ὄ-τε			έ-		φρού-	ρει	δρά-	κων		
		ὄ-	τε	τέ-		κος					
23	αἰ-ό-λον					αἰ-	ό-	λον	έ-	λικ-	
24	ἰ-εῖς					ἰ-	εῖς	ἄ-	θώ-		
25	Γα-λα-τᾶν				Γα-	λα-	τᾶν	ἄ-	ρης		
26	έ-πέ-ρασ'				έ-	πέ-	ρασ'	ἄ-	σέπ-		

Παρατηρούμε ότι επί του συνολικού αριθμού των (135) επιλεγμένων λέξεων (88), οι 23 λήγουν στην πρώτη χώρα του πόδα (26,13%).

¹¹ Οι συλλαβές με κύρια ένταση γράφονται με κόκκινο χρώμα.

Πίνακας 3β. Λέξεις με λήγουσα στη δεύτερη χώρα

Στίχος	Λέξη	— υ —					— υ —				
		1 ^{ος}	2 ^{ος}	3 ^{ος}	4 ^{ος}	5 ^{ος}	1 ^{ος}	2 ^{ος}	3 ^{ος}	4 ^{ος}	5 ^{ος}
1	Κέκ-λυθ	Κέκ-		λυθ'							
	Έ-λι-κῶ-να				Έ-	λι-	κῶ-	να			
	βα-θύ-δεν-δρον				βα-	θύ-	δεν-	δρον			
	λά-χε-τε	λά-	χε-	τε							
2	θύ-γα-τρεις	θύ-	γα-	τρεις							
3	μό-λε-τε	μό-	λε-	τε							
	συ-νό-μαι-μον				συ-	νό-	μαι-	μον			
	Φοῖ-βον	Φοῖ-		βον							
	ὠι-δαῖ-σι				ὠι-		δαῖ-	σι			
4	μέλ-ψη-τε				μέλ-		ψη-	τε			
	ὄς ἄ-νά	ὄς	ἄ-	νά							
	δι-κό-ρυν-βα				δι-	κό-	ρυν-	βα			
5	τᾶσ-δε	τᾶσ-		δε							
7	νά-ματ'	νά-		ματ'							
	Δελ-φὸν	Δελ-		φὸν							
8	πρῶ-να	πρῶ-		να							
	μαν-τεῖ-ον				μαν-		τεῖ-	ον			
9	Ἄθ-θις	Ἄθ-		θις							
	εὐ-χαῖ-σι				εὐ-		χαῖ-	σι			
10	φε-ρό-πλοι-ο				φε-	ρό-	πλοι-	ο			
	ναί-ου-σα				ναί-		ου-	σα			
	δά-πε-δον	δά-	πε-	δον							
11	ἄ-θραυσ-τον				ἄ-		θραυσ-	τον			
	ἄ-γί-οις δὲ				ἄ-	γί-	οις	δὲ			
	βω-μοῖ-σιν				βω-		μοῖ-	σιν			
	Ἄ-φαισ-τος				Ἄ-		φαισ-	τος			
12	μῆ-ρα	μῆ-		ρα							
13	ἄτ-μὸς	ἄτ-		μὸς							
	Ὁ-λυμ-πον					Ὁ-	λυμ-	πον			
14	λι-γὺ δὲ	λι-	γὺ	δὲ							
	μέ-λε-σιν	μέ-	λε-	σιν							
15	κί-θα-ρις	κί-	θα-	ρις							
16	ὑμ-νοι-σιν				ὑμ-		νοι-	σιν			
17	ἐσ-μὸς	ἐσ-		μὸς							
18	παῖ-δα	παῖ-		δα							
	σοὶ γὰρ	σοὶ		γὰρ							
19	τόν-δε	τόν-		δε							
	ἄμ-βροτ'	ἄμ-		βροτ'							

	ἀ-ψευ-δέ'				ἀ-	ψευ-	δέ'		
20	πᾶ-σι	πᾶ-	σι						
21	τρί-πο-δα	τρί-	πο-	δα					
	μαν-τεῖ-ον				μαν-	τεῖ-	ον		
	εἶ-λες	εἶ-	λες						
23	ἀ-πέ-στη-σας			ἀ-	πέ-	στη-	σας		
24	συ-ρίγ-μαθ'				συ-	ρίγ-	μαθ'		
25	ὡς δὲ	ὡς	δὲ						
27	γέν-ναν	γέν-	ναν						

Από τον πίν. 3β συμπεραίνουμε ότι, επί του συνολικού αριθμού των λέξεων (88), οι 47 λήγουν στη δεύτερη χώρα του πόδα (53,41%).

Πίνακας 3γ. Λέξεις με λήγουσα στην τρίτη χώρα¹²

Στίχος	Λέξη	— υ —					— υ —				
		1 ^{ος}	2 ^{ος}	3 ^{ος}	4 ^{ος}	5 ^{ος}	1 ^{ος}	2 ^{ος}	3 ^{ος}	4 ^{ος}	5 ^{ος}
2	ἐ-ρι-βρό-μου	ἐ-	ρι-	βρό-	μου						
	εὐ-ὠ-λε-νοι				εὐ-	ὠ-	λε	νοι			
4	χρυ-σε-ο-κό-μαν				χρυ-	σε-	ο-	κό-	μαν		
5	Παρ-νασ-σί-δος				Παρ-	νασ-	σί-	δος			
	ἀ-γα-κλυ-ταῖς	ἀ-	γα-	κλυ-	ταῖς						
6	Δελ-φί-σιν	Δελ-	φί-	σιν							
	Κασ-τα-λί-δος	Κασ-	τα-	λί-	δος						
7	εὐ-ύ-δρου	εὐ-	ύ-	δρου							
	ἐ-πι-νί-σε-ται			ἐ-	πι-	νί-	σε-	ται			
9	με-γα-λό-πο-λις	με-	γα-	λό-	πο-	λις					
10	Τρι-τω-νί-δος				Τρι-	τω-	νί-	δος			
13	ἀ-να-κίδ-να-ται				ἀ-	να-	κίδ-	να-	ται		
14	αἰ-όλ-οις	αἰ-	όλ-	οις							
15	χρυ-σέ-α	χρυ-	σέ-	α							
	ἀ-δύ-θρους	ἀ-	δύ-	θρους							
16	ἀ-να-μέλ-πε-ται				ἀ-	να-	μέλ-	πε-	ται		
19	ἀ-κρο-νυ-φῆ	ἀ-	κρο-	νυ-	φῆ						
28	φι-λό-μα-χον	φι-	λό-	μα-	χον						

Από τον πίν. 3γ παρατηρούμε ότι, επί του συνολικού αριθμού των λέξεων (88), οι 18 λήγουν στην τρίτη χώρα του πόδα (20,45%).

¹² Οι συλλαβές με δευτερεύουσα ένταση γράφονται με μπλε χρώμα.

Συνολικά, από τις 88 εξεταζόμενες περιπτώσεις λέξεων/λεκτικών συνόλων, 23 λήγουν στην πρώτη (26,1%), 47 από αυτές λήγουν στη δεύτερη χώρα (53,4%), και 18 στην τρίτη χώρα του πόδα (20,5 %). Από τις τρεις αυτές κατηγορίες, η τρίτη δεν χρησιμεύει στην παρούσα μελέτη, καθόσον οι λέξεις καταλαμβάνουν ολόκληρο τον πόδα. Το ποσοστό της δεύτερης κατηγορίας είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από εκείνο της πρώτης, συνεπώς, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι δεν είναι τυχαία από μέρους του ποιητή η τοποθέτηση των λέξεων έτσι ώστε οι περισσότερες να λήγουν στη δεύτερη χώρα του πόδα ($\underline{- \nu -}$). Καθόσον έχει ήδη αποδειχθεί ότι οι πόδες αρχίζουν με θέση, συμπεραίνομε ότι το μέγεθος της θέσης είναι τρίσημο και της άρσης δίσημο ($- \upsilon \dot{-}$). Συνεπώς, στη μεταγραμμένη από τους P&W παρτιτούρα του παιάνα, μπορούν να προστεθούν τα πάθη των ποδών, σύμφωνα με το σχήμα (3:2).

Κεφάλαιο III

Διερεύνηση της σχέσης των μουσικών τόνων των λέξεων με τις αντίστοιχες μελωδικές κινήσεις

Οι αναφορές στη σχέση των μουσικών τόνων των λέξεων (οξεία, βαρεία, περισπωμένη) και της μελωδίας στα σωζόμενα μέλη ξεκινούν κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η πρώτη λεπτομερής αναφορά για τη σχέση αυτή γίνεται από τον Winnington-Ingram (1955:65-67). Στο κείμενό του με τίτλο «Melody and word-accent», ο W-I παρατηρεί τη μελωδική συμπεριφορά σε σχέση με τους μουσικούς τόνους των λέξεων, εξάγοντας κανόνες, τους οποίους κατηγοριοποιεί με βάση το είδος του τόνου (οξεία, περισπωμένη και βαρεία). Η μελέτη αυτή γίνεται στα διαθέσιμα μέλη μέχρι το 1955, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι Δελφικοί ύμνοι, ο πρώτος από τους οποίους, αυτός του Αθηναίου, αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας.¹³

Ξεκινώντας, ο W-I αναφέρει έναν κανόνα κοινό για όλους τους μουσικούς τόνους των λέξεων, ο οποίος αφορά όλα τα μέχρι τότε γνωστά σωζόμενα μέλη:

*Ο φθόγγος της τονισμένης συλλαβής δεν βρίσκεται χαμηλότερα από τους φθόγγους των υπόλοιπων συλλαβών μιας λέξης.*¹⁴

Ειδικά, από τη μελέτη των δύο δελφικών παιάνων, ο W-I συνάγει τους ακόλουθους κατά τόνο κανόνες:

*Ο φθόγγος της οξυνόμενης συλλαβής (ή, όταν η τονισμένη συλλαβή αντιστοιχεί σε δύο φθόγγους, ο υψηλότερος φθόγγος από τους δύο) δεν βρίσκεται χαμηλότερα από τους φθόγγους των υπόλοιπων συλλαβών μιας λέξης.*¹⁵

Συνεπώς, αναφορά γίνεται στις περιπτώσεις: X/σ, X/Σ, X\X/Σ, X^X/Σ.

*Ο φθόγγος της περισπώμενης συλλαβής (ή ο οξύτερος εκ των δύο) δεν είναι βαρύτερος από οποιονδήποτε άλλον φθόγγο στη λέξη – δεν υπάρχουν εξαιρέσεις¹⁶ στον εν λόγω κανόνα – και κατά κανόνα είναι οξύτερος από όλους ή ορισμένους φθόγγους των άλλων συλλαβών. Η τονιζόμενη συλλαβή, συνήθως, μελωδεύεται σε δύο φθόγγους, από τους οποίους ο δεύτερος είναι κατά κανόνα βαρύτερος, και ποτέ οξύτερος, από τον πρώτο.*¹⁷

¹³ Πβλ. Anderson 1973:192· Cosgrove & Meyer 2006:66 με σημ. 2.

¹⁴ *The note of the accented syllable is not lower than that of any other syllable of the word.*

¹⁵ Εξαιρέση αποτελούν: I.10 φερόπλοιο και II.2 δικόρυφον.

¹⁶ Μία, μοναδική εξαιρέση εμφανίζεται, στο *θατοῖς* (γρ. 20)· βλ. σελ. 35.

¹⁷ *The note of the circumflex-accented syllable (or the higher of its notes) is not lower than the note of any other syllable in the word - there are no exceptions to this rule- and tends to be higher than the notes*

Συνεπώς, αναφορά γίνεται στις περιπτώσεις: X/Σ̄, X\X/Σ̄, XʹX/Σ̄.

Για τη βαρυνόμενη συλλαβή, ο W-I κάνει τις ακόλουθες παρατηρήσεις:¹⁸

*Συνήθως, όλες οι συλλαβές μιας βαρυνόμενης λέξης φέρουν τον ίδιο φθόγγο. Αυτή η τάση απαντάται και σε αλληλουχίες βαρυνόμενων λέξεων. Επίσης, μια άτονη αρκτική συλλαβή της επόμενης λέξης μπορεί να διατηρεί τον ίδιο φθόγγο.*¹⁹

*Σε ορισμένες περιπτώσεις ο φθόγγος της βαρυνόμενης συλλαβής προσεγγίζεται από χαμηλότερο φθόγγο, όμως το ανιόν αυτό διάστημα είναι κατά κανόνα μικρό: ημιτόνιο, τόνος, τρίτη μικρή.*²⁰

*Ο φθόγγος που δίνεται [στη βαρυνόμενη συλλαβή] δεν μπορεί να βρίσκεται υψηλότερα από τον φθόγγο της επόμενης οξυνόμενης ή περισπώμενης συλλαβής, ή ακόμη και των παρεμβαινόντων άτονων συλλαβών.*²¹

Συνεπώς, αναφορά γίνεται στις περιπτώσεις: X/δ̄, X/Σ̄, XʹX/Σ̄.²²

Ο W-I παρουσιάζει μεν τα συμπεράσματά του, δεν δίδει όμως την ανάλυση η οποία τον οδήγησε σ' αυτά. Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να καλύψει το κενό αυτό, να παρουσιάσει βήμα-βήμα την αποδεικτική πορεία και να ελέγξει την ορθότητα των ισχυρισμών του. Προς τούτο, συγκεντρώνονται σε ενότητες πρώτα οι οξυνόμενες λέξεις και κατόπιν οι περισπώμενες και οι βαρυνόμενες, τόσο βραχείες όσο και μακρές, και παρατηρείται η σχέση μελωδίας και λεκτικού τόνου. Ο έλεγχος αυτός γίνεται μόνον στον παιάνα του Αθηναίου.

Στο Παράρτημα παρουσιάζεται σχηματικά η σχέση τόνων και διαστηματικών κινήσεων ολόκληρου του μέλους.

---

of some or all of the other syllables. The accented syllable is, more often than not, set to two notes of which the second is generally lower, and never higher, than the first.

¹⁸ Η απόδοση των παρατηρήσεων στη νεοελληνική είναι ερμηνευτική, όχι κατά λέξη μετάφραση.

¹⁹ *It is more characteristic for the syllables of a grave-accented word to be set to the same note. This tendency applies also to a succession of grave-accented words (including proclitics) and sometimes embraces unaccented syllables at the beginning of the following word. Whereas, in relation to the other syllables of the same word, the grave-accented syllable maintains its tonic status, though in a modified degree, in another way it shows a reduction of standing.*

²⁰ *In a number of cases the melody rises to this note. But the interval covered is generally small – semitone, tone, or minor third, ...*

²¹ *The note (or higher of two notes) given to it [= the grave-accented syllable] cannot be higher than that of the next following acute- or circumflex-accented syllable or even of the intervening unaccented syllables.*

²² Η περίπτωση X\X/Σ̄ δεν εμφανίζεται.

Οξεία (´)

1. Οξυνόμενη βραχεία συλλαβή (´)

Οι οξυνόμενες βραχείες συλλαβές που απαντούν στο μέλος είναι οι ακόλουθες τριάντα έξι:

Δισύλλαβες:

 <i>ἴ-να</i> ό σ	<i>X/ἴ</i> ισοϋψής με τον <i>X/να</i>	γρ. 3
 <i>ἔ-δραν</i> ό σ	<i>X/ἔ</i> οξύτερος όλων	γρ. 5
 <i>πά-γον</i> ό σ	<i>X/πά</i> ισοϋψής με τον <i>X/γον</i>	γρ. 8
 <i>Ἄθ-θίς,</i> Σ ό	<i>X/θίς</i> ισοϋψής με τον <i>X/Ἄθ</i>	γρ. 9
 <i>νέ-ων</i> ό Σ	<i>X/νέ</i> οξύτερος όλων	γρ. 12
 <i>Ἄ-ραψ</i> ό Σ	<i>X/Ἄ</i> οξύτερος όλων	γρ. 13
 <i>βρέ-μων</i> ό Σ	<i>X/βρέ</i> οξύτερος όλων	γρ. 14
 <i>κρέ-κει</i> ό Σ	<i>X/κρέ</i> οξύτερος όλων	γρ. 15
 <i>πά-γον</i> ό σ	<i>X/πά</i> οξύτερος όλων	γρ. 19
 <i>δρά-κων</i> ό Σ	<i>X/δρά</i> οξύτερος όλων	γρ. 22

 ὄ-τε ό σ	X/ὄ οξύτερος όλων	γρ. 22
--	-------------------	--------

 ἄ-ρης ό Σ	X/ἄ οξύτερος όλων	γρ. 25
---	-------------------	--------

Παρατηρούμε ότι στις δυσύλλαβες λέξεις, ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας είναι πάντοτε ισοϋψής με τον φθόγγο της προηγούμενης συλλαβής (περιπτώσεις Σό) και ισοϋψής ή οξύτερος του φθόγγου της επόμενης συλλαβής, (περιπτώσεις όσ ή όΣ και όσ, αντιστοίχως).

Τρισύλλαβες:

 θύ-γα-τρεις ό σ σ	X/θύ οξύτερος όλων	γρ. 2
---	--------------------	-------

 πε-τέ-ρας σ ό Σ	X/τέ ισοϋψής με τον X/πε	γρ. 5
---	--------------------------	-------

 Δελ-φί-σιν Σ ό Σ	X/φί ισοϋψής με τον ΧΧ/σιν	γρ. 6
--	----------------------------	-------

 εὐ-ύ-δρου Σ ό Σ	X/ύ οξύτερος όλων	γρ. 7
---	-------------------	-------

 ἐ-φέ-πων σ ό Σ	X/φέ ισοϋψής με τον Χ/ἐ	γρ. 8
--	-------------------------	-------

 ἀ-γί-οις σ ό Σ	X/γί οξύτερος όλων	γρ. 11
--	--------------------	--------

 <p>Ό-λυμ-πον ό Σ σ</p>	X/Ό οξύτερος όλων	γρ. 13
 <p>αί-ό-λοις Σ ό Σ</p>	X/ό οξύτερος όλων	γρ. 14
 <p>μέ-λε-σιν ό σ σ</p>	X/μέ οξύτερος όλων	γρ. 14
 <p>χρυ-σέ-α Σ ό Σ</p>	X/σέ ισοϋψής με τον X/χρυ	γρ. 15
 <p>ά-δύ-θρους Σ ό Σ</p>	X/δύ οξύτερος όλων	γρ. 15
 <p>Αθ-θί-δα Σ ό σ</p>	X/θί ισοϋψής με τον X/δα	γρ. 17
 <p>με-γά-λον σ ό Σ</p>	X/γά οξύτερος όλων	γρ. 18
 <p>τρί-πο-δα ό σ σ</p>	X/τρί ισοϋψής με τον X/δα	γρ. 21
 <p>αί-ό-λον Σ ό σ</p>	X/ό ισοϋψής με τον X/λον	γρ. 23

Στις τρισύλλαβες λέξεις, ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας είναι: είτε ισοϋψής του φθόγγου της προηγούμενης συλλαβής, είτε οξύτερος αυτής (περιπτώσεις σό, Σό), είτε ισοϋψής του φθόγγου της επόμενης συλλαβής (περίπτωση όσ), είτε οξύτερος εκείνης (περιπτώσεις όΣ, όσ).

Τετρασύλλαβες:

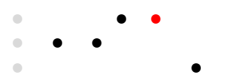
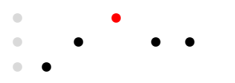
 βα-θύ-δεν-δρον σ ό Σ σ	X/θύ ισοϋψής με τον X/βα	γρ. 1
 συ-νό-μαι-μον σ ό Σ σ	X/νό ισοϋψής με τον X/συ	γρ. 3
 δι-κό-ρυμ-βα σ ό Σ σ	X/κό οξύτερος όλων	γρ. 4
 Παρ-να-σί-δος Σ Σ ό σ	X/σί ισοϋψής με τους X/Παρ & X/να	γρ. 4
 Κασ-τα-λί-δος Σ σ ό σ	X/λί οξύτερος όλων	γρ. 6
 Τρι-τω-νί-δος Σ Σ ό Σ	X/νί οξύτερος όλων	γρ. 10
 φε-ρό-πλοι-ο σ ό Σ σ	X/ρό βαρύτερος του X/φε	γρ. 10

Στις τετρασύλλαβες λέξεις, ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας είναι ισοϋψής του φθόγγου της προηγούμενης συλλαβής (περιπτώσεις σό), ή οξύτερος του φθόγγου αυτής (περιπτώσεις σό, Σό), και πάντοτε οξύτερος του φθόγγου της επόμενης συλλαβής (περιπτώσεις όΣ, όσ). Μία, μοναδική, εξαίρεση αποτελεί η λέξη *φερόπλοιο*, στην οποία ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας είναι χαμηλότερος εκείνου της προηγούμενης συλλαβής. Ίσως, στο σημείο αυτό, το σημασιολογικό περιεχόμενο του κειμένου να είναι ο λόγος για τον οποίο δεν διακόπτεται η καθοδική μελωδική

ακολουθία: η έκφραση *εύχαϊσι φερόπλοιο* υπαινίσσεται τη σωματική κίνηση κατά την προσκύνηση.²³

Πεντασύλλαβες:

 <p>χρυ-σε-ο-κό-μαν Σ σ σ ό Σ</p>	X/κό ισοϋψής με τον X/ο	γρ. 4
 <p>με-γα-λό-πο-λις σ σ ό σ σ</p>	X/λό οξύτερος όλων	γρ. 9

Στις πεντασύλλαβες λέξεις, όπως και στις τετρασύλλαβες, ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας είναι ισοϋψής του φθόγγου της προηγούμενης συλλαβής (περίπτωση σό), ή οξύτερος του φθόγγου αυτής (περίπτωση σό), και πάντοτε οξύτερος του φθόγγου της επόμενης συλλαβής (περιπτώσεις όΣ, όσ).

Για το σύνολο των λέξεων, από στατιστικής απόψεως, παρατηρούμε ότι σε δύο μόνον περιπτώσεις ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας προσεγγίζεται από χαμηλότερο φθόγγο (X/X/ό),²⁴ ενώ σε είκοσι περιπτώσεις ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας συλλαβής ακολουθείται από χαμηλότερο φθόγγο (X/ό\X).²⁵ Σε δέκα περιπτώσεις ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας προσεγγίζεται και ακολουθείται από χαμηλότερους φθόγγους (X/X/ό\X).²⁶ σε τρεις περιπτώσεις, όλες σε δισύλλαβες λέξεις, ο φθόγγος της οξυνόμενης βραχείας είναι ίδιος με αυτόν της άλλης συλλαβής, είτε η τονισμένη συλλαβή προηγείται (X/ό-X),²⁷ είτε έπεται (X-X/ό).²⁸

Συνολικά, οι μελωδικές κινήσεις προς και από μια οξυνόμενη βραχεία είναι αυτές που παρουσιάζονται στον πίν. 1α. Επισημαίνεται ότι, από τις τέσσερις δυνατές μελωδικές

²³ Μια αντίστοιχη περίπτωση, για τον δεύτερο Δελφικό παιάνα, αναφέρεται από τους Devine & Stephens 1995:221.

²⁴ *Αθθίδα, αϊόλον.*

²⁵ *Βαθύδενδρον, θύγατρεις, συνόμαιμον, χρυσεοκόμαν, Παρνασίδος, πετέρας έδραν, έφέπων, νέων, Άραψ, Όλυμπον, βρέμων, μέλεσιν, κρέκει, χρυσέα, πάγον* (στ.19), *τρίποδα, δράκων, ότε.* Τη μεγάλη συχνότητα αυτής της μελωδικής κίνησης επισημαίνει και ο W-I (1955:66).

²⁶ *Δικόρυμβα, Δελφίσιν, Κασταλίδος, εϋδρου, Τριτωνίδος, άγίοις, αϊόλοις, άδύθρους, μεγαλόπολις, μεγάλο.*

²⁷ *ΐνα, πάγον.*

²⁸ *Αθθίς.*

κινήσεις προς και από την οξυνόμενη βραχεία (β-ε), η μεν πρώτη (β) δεν εμφανίζεται ποτέ, εμφανίζονται, όμως, οι υπόλοιπες τρεις (γ, δ, ε).

Στα πλαίσια ολόκληρης της λέξης, παρατηρούμε ότι, σε τριάντα πέντε από τις συνολικά τριάντα έξι περιπτώσεις οξυνόμενης βραχείας, ο φθόγγος της εν λόγω συλλαβής είναι, είτε ισοϋψής με φθόγγο άλλης συλλαβής της λέξης, είτε οξύτερος όλων των φθόγγων. Σε μια μόνον περίπτωση, αυτή της τετρασύλλαβης λέξης *φερόπλοιο*, ο φθόγγος της οξυνόμενης συλλαβής, αν και δεν είναι ο χαμηλότερος της λέξης, βρίσκεται χαμηλότερα από τον φθόγγο της προηγούμενης συλλαβής.²⁹

σ					
α.	x	→	x	→	x
		↗		↘	
	x				x
β.	x	→	x	→	x
γ.			x	→	x
		↗			
	x				
δ.	x	→	x		
				↘	
					x
ε.			x		
		↗		↘	
	x				x

Πίνακας. 1. Μελωδική κίνηση προς και από οξυνόμενη βραχεία

2. Οξυνόμενη μακρά συλλαβή (Σ̄)

2.1 Οξυνόμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο (Σ̄^x)

Οι οξυνόμενες μακρές συλλαβές με έναν φθόγγο που απαντούν στο μέλος είναι οι ακόλουθες έντεκα:

²⁹ Την εξαίρεση αυτήν επισημαίνει και ο W-I 1955:65.

Δισύλλαβες:

• •
• •
νά-ματ'
x
Σ σ X/νά οξύτερος όλων γρ. 7

• •
• •
τόν-δε
x
Σ σ X/τόν οξύτερος όλων γρ. 19

Παρατηρούμε ότι στις δισύλλαβες λέξεις, ο φθόγγος της οξυνόμενης μακράς είναι πάντοτε οξύτερος του φθόγγου της επόμενης συλλαβής, (περιπτώσεις Σσ).

Τρισύλλαβες:

• •
• • •
μέλ-ψη-τε
x
Σ Σ σ X/μέλ οξύτερος όλων γρ. 4

• • •
• • •
ναί-ου-σα
x
Σ Σ σ X/ναί ισοϋψής με τον X/σα γρ. 10

• •
• • •
ἄ-θραυ-στον
x
Σ Σ σ X/ἄ οξύτερος όλων γρ. 11

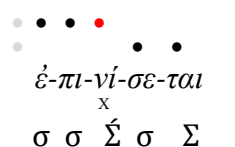
• •
• • •
Ἄ-φαισ-τος
x
Σ Σ σ X/Ἄ οξύτερος όλων γρ. 12

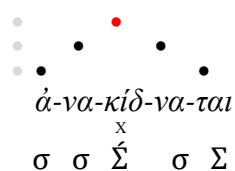
• •
• • •
ῥμ-νοι-σιν
x
Σ Σ σ X/ῥμ οξύτερος όλων γρ. 16

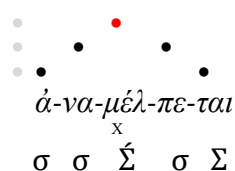
• • •
• • •
ἀ-θώ-πευτ'
x
σ Σ Σ X/θώ ισοϋψής με τον X/πευτ' γρ. 24

Στις τρισύλλαβες λέξεις, ο φθόγγος της οξυνόμενης μακράς είναι οξύτερος του φθόγγου της προηγούμενης συλλαβής (περίπτωση τονισμού στην παραλήγουσα, σΣΣ) και πάντοτε οξύτερος ή ισοϋψής του φθόγγου της επόμενης συλλαβής (περιπτώσεις ΣΣ).

Πεντασύλλαβες:

X/νί ισοϋψής με τους X/έ & X/πί
γρ. 7

X/κίδ οξύτερος όλων
γρ. 13

X/μέλ οξύτερος όλων
γρ. 16

Στις πεντασύλλαβες λέξεις, ο φθόγγος της οξυνόμενης μακράς είναι είτε ισοϋψής, είτε οξύτερος του φθόγγου της προηγούμενης συλλαβής (περιπτώσεις σΣ), και πάντοτε οξύτερος του φθόγγου της επόμενης συλλαβής (περιπτώσεις Σσ).

Για το σύνολο των λέξεων, από στατιστικής απόψεως, παρατηρούμε ότι σε μία μόνον περίπτωση ο φθόγγος της οξυνόμενης μακράς προσεγγίζεται από χαμηλότερο φθόγγο (X/Σ/Σ),³⁰ ενώ σε οκτώ περιπτώσεις ο φθόγγος της οξυνόμενης μακράς ακολουθείται από χαμηλότερο φθόγγο (X/Σ/X).³¹ Τέλος, σε δύο περιπτώσεις ο φθόγγος της οξυνόμενης μακράς προσεγγίζεται και ακολουθείται από χαμηλότερους φθόγγους (X/Σ/Σ/X).³²

Συνολικά, οι μελωδικές κινήσεις προς και από μια οξυνόμενη μακρά με έναν φθόγγο είναι αυτές που παρουσιάζονται στον πίν. 2.1.α. Επισημαίνεται ότι, από τις τέσσερις

³⁰ ἀθώπευτ'.

³¹ μέλψητε, νάματ', ἐπινίσεται, ναίουσα, ἄθραυστον, ἄφαιστος, ὕμνοισιν, τόνδε.

³² ἀνακίδναται, ἀναμέλπεται.

δυνατές μελωδικές κινήσεις προς και από την οξυνόμενη μακρά (β-ε), η μεν πρώτη (β) δεν εμφανίζεται ποτέ, εμφανίζονται, όμως, οι υπόλοιπες τρεις (γ, δ, ε).

X					
Σ					
α.	X	→	X	→	X
		↗		↘	
	X				X
β.	X	→	X	→	X
γ.			X	→	X
		↗			
	X				
δ.	X	→	X		
				↘	
					X
ε.			X		
		↗		↘	
	X				X

Πίνακας 2.1. Μελωδική κίνηση προς και από οξυνόμενη μακρά με έναν φθόγγο

2.2 Οξυνόμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους (Σ^{XX})

Οι οξυνόμενες μακρές συλλαβές με δύο φθόγγους είναι οι ακόλουθες δύο μόνον:

• •
• •
• •
ταύ-ρων
XX
Σ Σ

XX/ταύ οξύτερος όλων

γρ. 12

• •
• •
• •
αἶ-θε<ι>
XX
Σ Σ

XX/αἶ οξύτερος όλων

γρ. 12

Στις παραπάνω μοναδικές περιπτώσεις δισύλλαβων λέξεων με οξυνόμενη μακρά, που φέρει δύο φθόγγους, παρατηρούμε ότι, ο οξύτερος από τους δύο φθόγγους της εν λόγω συλλαβής είναι πάντοτε οξύτερος του φθόγγου της επόμενης συλλαβής (περιπτώσεις ΣΣ).

Στα πλαίσια ολόκληρης της λέξης που περιέχει οξυνόμενη μακρά, τόσο στην περίπτωση του ενός φθόγγου (X/Σ), όσο και σε εκείνη των δύο φθόγγων (XX/Σ), παρατηρούμε ότι, και στις δεκατρείς συνολικά περιπτώσεις, ο φθόγγος της οξυνόμενης μακράς (ή ο οξύτερος ανάμεσα στους δύο) είναι, είτε ισοϋψής με φθόγγο άλλης συλλαβής της λέξης, είτε οξύτερος όλων των φθόγγων της λέξης.

Παρατηρούμε ότι στη δεύτερη περίπτωση (*αΐθει*), η ανιούσα μελωδική κίνηση είναι αναμενόμενη, καθώς η όξυνση μακράς συλλαβής συμβαίνει στη δεύτερη μοίρα της (X[^]X/Σ). Στην πρώτη, όμως, περίπτωση (*ταύρων*), η κατιούσα μελωδική κίνηση αντιτίθεται σε εκείνη του τόνου, και συμπεριφέρεται σαν η συλλαβή να έφερε περισπωμένη (X\X/Σ).³³ Πάντως, και στις δύο περιπτώσεις, ο ένας από τους δύο φθόγγους της μακράς συλλαβής είναι ο οξύτερος στη λέξη.

Οι μελωδικές κινήσεις προς και από μια οξυνόμενη μακρά με δύο φθόγγους παρουσιάζονται στον πίν. 2.2.

XX				
Σ				
α.	X			
		X		
			↘	
				X
β.		X		
	X		↘	
				X

Πίνακας 2.2. Μελωδική κίνηση προς και από οξυνόμενη μακρά με δύο φθόγγους

³³ Βλ παρακάτω, περίπτωση περισπωμένης μακράς συλλαβής με δύο φθόγγους.

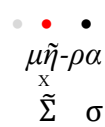
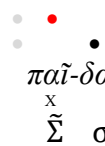
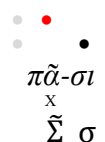
Περισπωμένη (ῥ)

Αναλόγως προς την περίπτωση των μακρών οξυνόμενων συλλαβών, και οι μακρές περισπώμενες συλλαβές, άλλοτε φέρουν έναν και άλλοτε δύο φθόγγους:

3.1 Περισπώμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο ($\tilde{\Sigma}^x$)

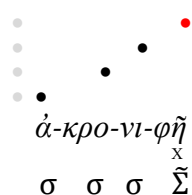
Τέσσερις συνολικά τέτοιες συλλαβές εμφανίζονται στο μέλος:

Δισύλλαβες:

 $\mu\tilde{\eta}\text{-}\rho\alpha$ $\tilde{\Sigma}^x \sigma$	X/μη̃ ισοϋψής με τον X/ρα	γρ. 12
 $\pi\tilde{\alpha}\text{ῖ}\text{-}\delta\alpha$ $\tilde{\Sigma}^x \sigma$	X/παῖ̃ οξύτερος όλων	γρ. 18
 $\pi\tilde{\alpha}\text{-}\sigma\iota$ $\tilde{\Sigma}^x \sigma$	X/πᾶ̃ οξύτερος όλων	γρ. 20

Παρατηρούμε ότι στις δισύλλαβες λέξεις, ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς είναι είτε ισοϋψής, είτε οξύτερος του φθόγγου της επόμενης συλλαβής (περιπτώσεις $\tilde{\Sigma}\sigma$).

Τετρασύλλαβες:

 $\acute{\alpha}\text{-}\kappa\rho\omicron\text{-}\nu\iota\text{-}\phi\tilde{\eta}$ $\sigma \sigma \sigma \tilde{\Sigma}^x$	X/φῆ̃ οξύτερος όλων	γρ. 19
--	---------------------	--------

Στη μοναδική τετρασύλλαβη λέξη, ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς είναι οξύτερος του φθόγγου της προηγούμενης συλλαβής (περίπτωση $\sigma\tilde{\Sigma}$).

Για το σύνολο των λέξεων στην εν λόγω κατηγορία, από στατιστικής απόψεως, παρατηρούμε ότι σε μία μόνον περίπτωση ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς προσεγγίζεται από χαμηλότερο φθόγγο ($X/\tilde{\Sigma}^x$),³⁴ ενώ σε δύο περιπτώσεις ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς ακολουθείται από χαμηλότερο φθόγγο ($X/\tilde{\Sigma}^x \setminus X$).³⁵ Τέλος, σε

³⁴ ἀκρονυφή.

³⁵ παῖδα, πᾶσι.

μία μόνο περίπτωση, ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς είναι ισοϋψής με αυτόν της επόμενης συλλαβής, ($X/\tilde{\Sigma}-X$).³⁶

Οι μελωδικές κινήσεις προς και από μια περισπώμενη μακρά με έναν φθόγγο παρουσιάζονται στον πίν. 3.1.

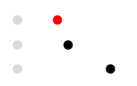

X			
$\tilde{\Sigma}$			
α.	X	→	X
		↘	
			X
β.	X	→	X
γ.	X		
		↘	
			X

Πίνακας 3.1. Μελωδική κίνηση προς και από περισπώμενη μακρά με έναν φθόγγο

3.2 Περισπώμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους ($\tilde{\Sigma}^{XX}$)

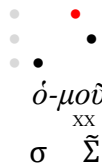
Οι μακρές περισπώμενες συλλαβές με δύο φθόγγους που απαντούν στο μέλος είναι οι ακόλουθες δέκα:

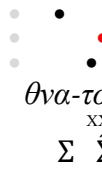
Δισύλλαβες:

 <p>Φοῖ-βον $\tilde{\Sigma}^{XX}$ σ</p>	X\X/Φοῖ	&	XX/Φοῖ οξύτερος όλων	γρ. 3
 <p>τᾶσ-δε $\tilde{\Sigma}^{XX}$ σ</p>	X\X/τᾶσ	&	XX/τᾶς οξύτερος όλων	γρ. 5
 <p>πρῶ-να $\tilde{\Sigma}^{XX}$ σ</p>	X\X/πρῶ	&	XX/πρῶ οξύτερος όλων	γρ. 8

³⁶ μῆρα.

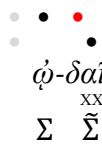

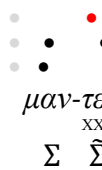

 $X \setminus X / \mu \omicron \tilde{\upsilon}$ & $XX / \mu \omicron \tilde{\upsilon}$ οξύτερος όλων γρ. 12

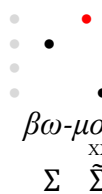

 $X \setminus X / \tau \omicron \tilde{\iota} \varsigma$ & $XX / \tau \omicron \tilde{\iota} \varsigma$ βαρύτερος του $X / \theta \nu \alpha$ γρ. 20

Στις δισύλλαβες λέξεις, ο οξύτερος φθόγγος της περισπώμενης μακράς είναι οξύτερος, τόσο του φθόγγου της προηγούμενης όσο και εκείνου της επόμενης συλλαβής (περιπτώσεις $\sigma \tilde{\Sigma}$ και $\tilde{\Sigma} \sigma$, αντιστοίχως). Μία, μοναδική, εξαίρεση αποτελεί η λέξη *θνατοῖς*, στην οποία ο οξύτερος φθόγγος της περισπώμενης μακράς είναι χαμηλότερος εκείνου της προηγούμενης συλλαβής. Η παραβίαση του τόνου στο σημείο αυτό θεωρείται από τον Hagel σφάλμα του γραφέα: διορθώνει τὸ $\Upsilon \Lambda \Gamma$ ($\text{sol} \setminus \text{reb} \setminus \text{fa}$) σε $\Upsilon \text{H} \Gamma$ ($\text{sol} \setminus \text{lab} \setminus \text{fa}$) και μ' αυτόν τον τρόπο, αφενός μεν η μελωδική γραμμή ακολουθεί την πτωτική κίνηση της περισπώμενης, αφετέρου δε η τονιζόμενη συλλαβή φέρει τον οξύτερο φθόγγο στη λέξη.³⁷

Τρισύλλαβες:

 $X \setminus X / \delta \alpha \tilde{\iota}$ & $XX / \delta \alpha \tilde{\iota}$ ισοϋψής με τον X / ρ γρ. 3

 $X \setminus X / \tau \epsilon \tilde{\iota}$ & $XX / \tau \epsilon \tilde{\iota}$ οξύτερος όλων γρ. 8

 $X \setminus X / \mu \omicron \tilde{\iota}$ & $XX / \mu \omicron \tilde{\iota}$ ισοϋψής με τον $X / \sigma \iota \nu$ γρ. 11

 $X \setminus X / \tau \epsilon \tilde{\iota}$ & $XX / \mu \omicron \tilde{\iota}$ ισοϋψής με τον $X / \omicron \nu$ γρ. 21

³⁷ Hagel 2000:125. Στη μεταγραφή του ο Hagel δίδει στην πραγματικότητα *mi-fa-re*, καθόσον έχει μεταφέρει όλη την παρτιτούρα μία τρίτη μικρή χαμηλότερα.

Σ Σ̃ σ

Γα-λα-τᾶν
 σ σ Σ̃

$X\backslash X/\tau\tilde{\alpha}n$ & $XX/\tau\tilde{\alpha}n$ οξύτερος όλων γρ. 25

Στις τρισύλλαβες λέξεις, ο οξύτερος φθόγγος της περισπώμενης μακράς είναι, είτε ισοϋψής είτε οξύτερος του φθόγγου της προηγούμενης συλλαβής (περιπτώσεις ΣΣ̃ και ΣΣ̃, σΣ̃, αντιστοίχως) και ισοϋψής ή οξύτερος του φθόγγου της επόμενης συλλαβής (περιπτώσεις Σσ).

Για το σύνολο των λέξεων αυτής της κατηγορίας, από στατιστικής απόψεως, παρατηρούμε ότι σε δύο περιπτώσεις ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς προσεγγίζεται από χαμηλότερο φθόγγο ($X\backslash XX/\tilde{\Sigma}$),³⁸ ενώ σε τρεις περιπτώσεις ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς ακολουθείται από χαμηλότερο φθόγγο ($XX/\tilde{\Sigma}\backslash X$).³⁹ Σε δύο περιπτώσεις ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς προσεγγίζεται και ακολουθείται από χαμηλότερους φθόγγους ($X\backslash XX/\tilde{\Sigma}\backslash X$).⁴⁰ σε μια περίπτωση, ο οξύτερος φθόγγος της περισπώμενης μακράς είναι ισοϋψής με αυτόν της προηγούμενης συλλαβής, ενώ ακολουθείται από χαμηλότερο φθόγγο ($X-XX/\tilde{\Sigma}\backslash X$).⁴¹ Ακόμη, σε μια περίπτωση, ο οξύτερος φθόγγος της περισπώμενης μακράς προσεγγίζεται από χαμηλότερο φθόγγο, ενώ είναι ισοϋψής με αυτόν της επόμενης συλλαβής ($X\backslash XX/\tilde{\Sigma}-X$).⁴² Τέλος, σε μία μόνο περίπτωση, ο φθόγγος της περισπώμενης μακράς προσεγγίζεται από οξύτερο φθόγγο, ($X\backslash XX/\tilde{\Sigma}$).⁴³

Στα πλαίσια ολόκληρης της λέξης, παρατηρούμε ότι, σε δεκατρείς από τις συνολικά δεκατέσσερεις περιπτώσεις περισπώμενης μακράς, ο φθόγγος της εν λόγω συλλαβής – ή, εάν πρόκειται για μακρά που φέρει δύο φθόγγους, ο οξύτερος από τους δύο – είναι είτε ισοϋψής με φθόγγο άλλης συλλαβής της λέξης, είτε οξύτερος όλων των φθόγγων. Σε μια μόνον περίπτωση, αυτή της δισύλλαβης λέξης *θνατοῖς*, ο φθόγγος της περισπώμενης συλλαβής, αν και δεν είναι ο χαμηλότερος της λέξης, βρίσκεται χαμηλότερα από τον φθόγγο της προηγούμενης συλλαβής.

³⁸ ὁμοῦ, *Γαλατᾶν*.

³⁹ Φοῖβον, *τᾶσδε, πρῶνα*.

⁴⁰ *μαντεῖον* (γρ. 8), *βωμοῖσιν*.

⁴¹ *ῥῥαῖσι*.

⁴² *μαντεῖον* (γρ. 21).

⁴³ *θνατοῖς*.

Παρατηρούμε ότι στην πλειονότητα των λέξεων αυτής της κατηγορίας, η κατιούσα μελωδική κίνηση είναι η αναμενόμενη, καθώς η όξυνση μακράς συλλαβής συμβαίνει στην πρώτη μοίρα της ($\mathbf{X}\searrow\mathbf{X}/\tilde{\Sigma}$). Ωστόσο, στην περίπτωση της λέξης *θνατοῖς*, η ανιούσα μελωδική κίνηση αντιτίθεται σε εκείνην του τόνου, και συμπεριφέρεται σαν η συλλαβή να έφερε οξεία ($\mathbf{X}\nearrow\mathbf{X}/\tilde{\Sigma}$).

Συνολικά, οι μελωδικές κινήσεις προς και από μια περισπώμενη μακρά με δύο φθόγγους είναι αυτές που παρουσιάζονται στον πίν. 3.2. Επισημαίνεται ότι, από τις έξι δυνατές μελωδικές κινήσεις προς και από την περισπώμενη μακρά (β -ζ), οι περιπτώσεις β , δ , και σ δεν εμφανίζονται ποτέ, εμφανίζονται, όμως, οι περιπτώσεις γ , ϵ και ζ .

XX Σ̃						
α.	X	→	X		↗	X
		↗		X	→	X
	X				↘	X
β.	X	→	X		↗	X
				X		
γ.	X	→	X			
				X	→	X
δ.	X	→	X			
				X		
					↘	X
ε.			X		↗	X
		↗		X		
	X					
στ.			X			
		↗		X	→	X
	X					
ζ.			X			
		↗		X		
	X				↘	X

XX Σ̃				
α.	X			
		↘		X
			X	

Πίνακες 3.2. Μελωδική κίνηση προς και από περισπώμενη μακρά με δύο φθόγγους

Βαρεία (ῥ)

4.1 Βαρυνόμενη βραχεία συλλαβή (ῥ)

Οι βαρυνόμενες βραχείες συλλαβές που απαντούν στο μέλος είναι οι ακόλουθες πέντε:

• • • ἀ-νὰ σ ῥ	X/νὰ ισοϋψής με τον X/ἀ	γρ. 4 & 7
• • • Δελ-φὸν Σ ῥ	X/φὸν ισοϋψής με τον X/Δελ	γρ. 7
• • • ἀτ-μὸς Σ ῥ	X/μὸς οξύτερος του X/ἀτ (κατά ημιτόνιο)	γρ. 13
• • • λι-γὸν σ ῥ	X/γὸν οξύτερος του X/λι (κατά τριημιτόνιο)	γρ. 14
• • • ἐσ-μὸς Σ ῥ	X/δαῖ ισοϋψής με τον X/ἐσ	γρ. 17

Στις παραπάνω λέξεις, όλες δισύλλαβες, ο φθόγγος της βαρυνόμενης βραχείας είναι, είτε ισοϋψής είτε οξύτερος του φθόγγου της προηγούμενης συλλαβής (περιπτώσεις Σδ, σδ και Σδ, σδ αντίστοιχα).

Για το σύνολο των λέξεων αυτής της κατηγορίας, από στατιστικής απόψεως, σε δύο περιπτώσεις ο φθόγγος της βαρυνόμενης βραχείας προσεγγίζεται από χαμηλότερο φθόγγο (X>X/ῥ),⁴⁴ ενώ σε τρεις περιπτώσεις προσεγγίζεται από ισοϋψή (X=X/ῥ).⁴⁵

Παρατηρούμε ότι οι βαρυνόμενες βραχείες συλλαβές μελωδούνται σε φθόγγους είτε ισοϋψείς με- (3 περιπτώσεις), είτε οξύτερους (2 περιπτώσεις) από τους φθόγγους των άλλων συλλαβών στη λέξη. Είναι ενδιαφέρον ότι σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις οι λέξεις είναι δισύλλαβες, το δε διάστημα στην περίπτωση ανοδικής κίνησης περιορίζεται σε μικρά διαστήματα της τάξεως του ημιτονίου ή του τριημιτονίου. Οι μελωδικές κινήσεις προς μια βαρυνόμενη βραχεία παρουσιάζονται στον πίν. 4.1.

⁴⁴ ἀτμὸς, λιγὸν.

⁴⁵ ἀνὰ, Δελφὸν, ἐσμὸς.

δ			
α.	X	→	X
		↗	
	X		
β.	X	→	X
γ.			X
		↗	
	X		

Πίνακας 4.1. Μελωδική κίνηση προς βαρυνόμενη βραχεία

4.2 Βαρυνόμενη μακρά συλλαβή με έναν φθόγγο (Σ^x)

Οι μακρές βαρυνόμενες συλλαβές με έναν φθόγγο που υπάρχουν στο μέλος είναι οι ακόλουθες τρεις:

Δισύλλαβες:

$\begin{matrix} \bullet & \bullet & \bullet \\ \text{λα-χ}\overset{x}{\omega\nu} \\ \sigma & \Sigma \end{matrix}$
X/χών ισοϋψής με τον X/λα
γρ. 17

$\begin{matrix} \bullet & \bullet & \bullet \\ \text{ί-ε}\overset{x}{ις} \\ \Sigma & \Sigma \end{matrix}$
X/εις οξύτερος όλων (κατά τόνο)
γρ. 24

Στις παραπάνω δισύλλαβες λέξεις, ο φθόγος της βαρυνόμενης μακράς είναι, είτε ισοϋψής είτε οξύτερος του φθόγου της προηγούμενης συλλαβής (περιπτώσεις $\Sigma\Sigma$ και $\Sigma\Sigma^x$, αντιστοίχως).

Τρισύλλαβες:

$\begin{matrix} \bullet & \bullet & \bullet & \bullet \\ \text{έ-λικ-τ}\overset{x}{\alpha\nu} \\ \sigma & \Sigma & \Sigma \end{matrix}$
X/τάν ισοϋψής με τους X/έ & X/λικ
γρ. 23

Στη μοναδική περίπτωση τρισύλλαβης λέξης ο φθόγος της βαρυνόμενης μακράς είναι ισοϋψής με τον φθόγο της προηγούμενης συλλαβής (περίπτωση $\Sigma\Sigma$).

Παρατηρούμε ότι στις δύο από τις τρεις περιπτώσεις, ο φθόγγος της βαρυνόμενης μακράς είναι ισοϋψής με τον φθόγγο των άλλων συλλαβών (*λαχών, έλικτάν*), ενώ στη δεύτερη περίπτωση (*ίεις*), ο φθόγγος της εν λόγω συλλαβής είναι ο οξύτερος όλων. Ενδεχομένως, η έννοια της λέξης *ίεις* (εξέπεμψε κραυγή πόνου), οδήγησε τον μελοποιό στην επιλογή της ανοδικής αυτής μελωδίας, που περιγράφει παραστατικά με ήχο το εννοιολογικό περιεχόμενο.

Οι μελωδικές κινήσεις προς μια βαρυνόμενη μακρά με έναν φθόγγο παρουσιάζονται στον πίν. 4.2.

XX					
Σ̂					
α.	X	→	X	→	X
				↗	
			X		
		X			
β.	X	→	X		
γ				X	
			↗		
		X			
	X				

Πίνακας 4.2. Μελωδική κίνηση προς βαρυνόμενη μακρά με έναν φθόγγο

4.3 Βαρυνόμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους (Σ̂^{XX})

Οι μακρές βαρυνόμενες συλλαβές με δύο φθόγγους που υπάρχουν στο μέλος είναι οι ακόλουθες δύο δισύλλαβες:

X↗X/τὸς   &   XX/τὸς οξύτερος όλων   γρ. 14
 Σ̂   Σ̂^{XX}

X↗X/δὰν   &   XX/δὰν οξύτερος όλων   γρ. 15
 Σ̂   Σ̂^{XX}

Στις παραπάνω μοναδικές περιπτώσεις της βαρυνόμενης μακράς με δύο φθόγγους παρατηρούμε ότι ο οξύτερος από τους δύο φθόγγους είναι οξύτερος από την προηγούμενη συλλαβή (περίπτωση ΣΣ̂).

Ακόμη, όταν πρόκειται για βαρυνόμενη μακρά συλλαβή με δύο φθόγγους, ο δεύτερος φθόγγος είναι οξύτερος του πρώτου φθόγγου της συλλαβής (X↗X/Σ̂).

Οι μελωδικές κινήσεις προς μια βαρυνόμενη μακρά με δύο φθόγγους παρουσιάζονται στην πίν. 4.3.

XX				
Σ̂				
α.				X
	X	→	X	
		↗		
	X			
β.				X
	X	→	X	
γ.				X
			X	
		↗		
	X			

Πίνακας 4.3. Μελωδική κίνηση προς βαρυνόμενη μακρά με δύο φθόγγους

Για το σύνολο των λέξεων με βαρυνόμενη μακρά, όταν μεν υπάρχει ένας μόνος φθόγγος, τότε αυτός προσεγγίζεται από χαμηλότερο φθόγγο (X↗X/Σ̂),⁴⁶ και δύο φορές από ισοϋψή (X–X/Σ̂),⁴⁷ όταν δε υπάρχουν δύο φθόγγοι, με τον δεύτερο οξύτερο από τον πρώτο, τότε αυτός (ο οξύτερος δεύτερος) είναι οξύτερος και από τον φθόγγο της προηγούμενης συλλαβής.⁴⁸

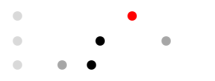

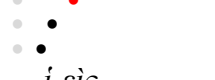
⁴⁶ *ίεις.*

⁴⁷ *λαχών, έλικτάν.*

⁴⁸ *λατὸς, φῶδάν.*

5 Άτονες μακρές συλλαβές με δύο φθόγγους ^{xx}(Σ)

 <p>έ-ρι-βρό-μου σ σ ό Σ</p>	X\X/μου		γρ. 1	
 <p>Δελ-φί-σιν Σ ό Σ</p>	XʌX/Δελ	&	XʌX/σιν	γρ. 6
 <p>εύ-ύ-δρου Σ ό Σ</p>	XʌX/εύ		γρ. 7	
 <p>μαν-τεῖ-ον Σ ^{xx}Σ̃ σ</p>	XʌX/μαν		γρ. 8	
 <p>Τρι-τω-νί-δος Σ Σ ό Σ</p>	XʌX/τω		γρ. 10	
 <p>αἰ-ό-λοις Σ ό Σ</p>	XʌX/αἰ	&	X\X /λοις	γρ. 14
 <p>ἀ-πέ-στη-σας σ ό Σ σ</p>	XʌX/στη		γρ. 23	
 <p>ἰ-εῖς Σ ^xΣ̃</p>	XʌX/ἰ		γρ. 24	

Στην περίπτωση των άτονων μακρών συλλαβών με δύο φθόγγους, παρατηρούμε ότι οι μεν προ του τόνου (οξεία, βαρεία, ή περισπωμένη) συλλαβές μελωδούνται σε ανιόν διάστημα πάντοτε (και τις έξι φορές), ενώ οι μετά τον τόνο (οξεία, περισπωμένη)

συλλαβές μελωδούνται τόσο σε ανιόν (δύο φορές), όσο και σε κατιόν διάστημα (2 φορές).

Συμπερασματικά, η ολοκληρωμένη ανωτέρω ανάλυση υποστηρίζει τις θέσεις του W-I για τη μέριμνα του ποιητή, να παρακολουθεί πιστά στη μελοποιία του τους μουσικούς τόνους των λέξεων. Όπως αποδεικνύεται και από στατιστική ανάλυση των Cosgrove & Meyer (2006), οι συμπτώσεις τόνων και μελωδικών κινήσεων παρατηρούνται σε σωζόμενα μέλη που χρονολογούνται στην περίοδο από τον 2^ο πΧ έως τον 2^ο μΧ αιώνα.⁴⁹ Τα σωζόμενα μέλη που χρονολογούνται πριν ή μετά από αυτήν την περίοδο δεν παρουσιάζουν αυτήν την συμπίεση (Cosgrove & Meyer 2006:81).⁵⁰ Μάλιστα, οι μελετητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να αποδειχθεί, στις περιπτώσεις σύμπτωσης τόνου και μελωδικής κίνησης στα μέλη πριν τον 2^ο αιώνα πΧ και μετά τον 2^ο αιώνα μΧ, ότι υπάρχει τέτοια πρόθεση του μελοποιού (Cosgrove & Meyer 2006:69).⁵¹

---

⁴⁹ Αυτά τα μέλη είναι: οι δύο δελφικοί παιάνες του 128/7 πΧ· τα δύο μέλη του P.Oslo 1413a (1^{ος} αι. μΧ)· τα μέλη του Μεσομήδη (2^{ος} μΧ) *Ύμνος εις Ήλιον*, *Ύμνος εις Νέμεσιν*, «*Επίκληση στην Καλλιόπη και τον Απόλλωνα*»· τα δύο μέλη του P.Yale CtYBR inv. 4510· τα δύο μέλη του P.Michigan 2958 (Π.1-18 και Π.19-20)· ο P.Berlin 6870+14097. Αβεβαιότητα υπάρχει για τον P.Oxy. 4463 και, ίσως, για το «*Επιτάφιον*» του Σεικίλου και το «*Προίμιο στη Μούσα*».

⁵⁰ Από τα εν λόγω μέλη, αυτό στον P.Oxy. 3704 απ. 1 δεν παρουσιάζει σημάδια σχεδιασμού σύμπτωσης τόνων και μελωδικών κινήσεων. Παράλληλα οι P.Oxy. 3161 recto απ. 1-4, P.Oxy. 3161 verso απ. 3 και P.Oxy. 1786 δεν παρουσιάζουν καμία απόδειξη σύνθεσής τους με βάση τις συμπτώσεις τόνων και μελωδικών κινήσεων

⁵¹ Όπως σωστά επισημαίνει ο Anderson (1973:193), η συμφωνία τόνων και μελωδικών κινήσεων στους δύο δελφικούς παιάνες δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως έκφραση υπερσυντηρητισμού στην μελοποιία που επικρατούσε μέχρι τα τέλη του 5^{ου} πΧ αιώνα.

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Allen, Sidney W. (2000) *Vox Graeca. Η προφορά της ελληνικής την κλασική εποχή*. Μετάφρ. Μ. Καραλή. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη.

Anderson, Warren (1973) “Word-Accent and melody in ancient Greek musical texts”, *Journal of Music Theory* 17.2:186-202.

Cosgrove, C. H. & Meyer, M. C. (2006) “Melody and word accent relationships in ancient Greek musical documents: the pitch height rule”, *The Journal of Hellenic Studies* 126:66-81.

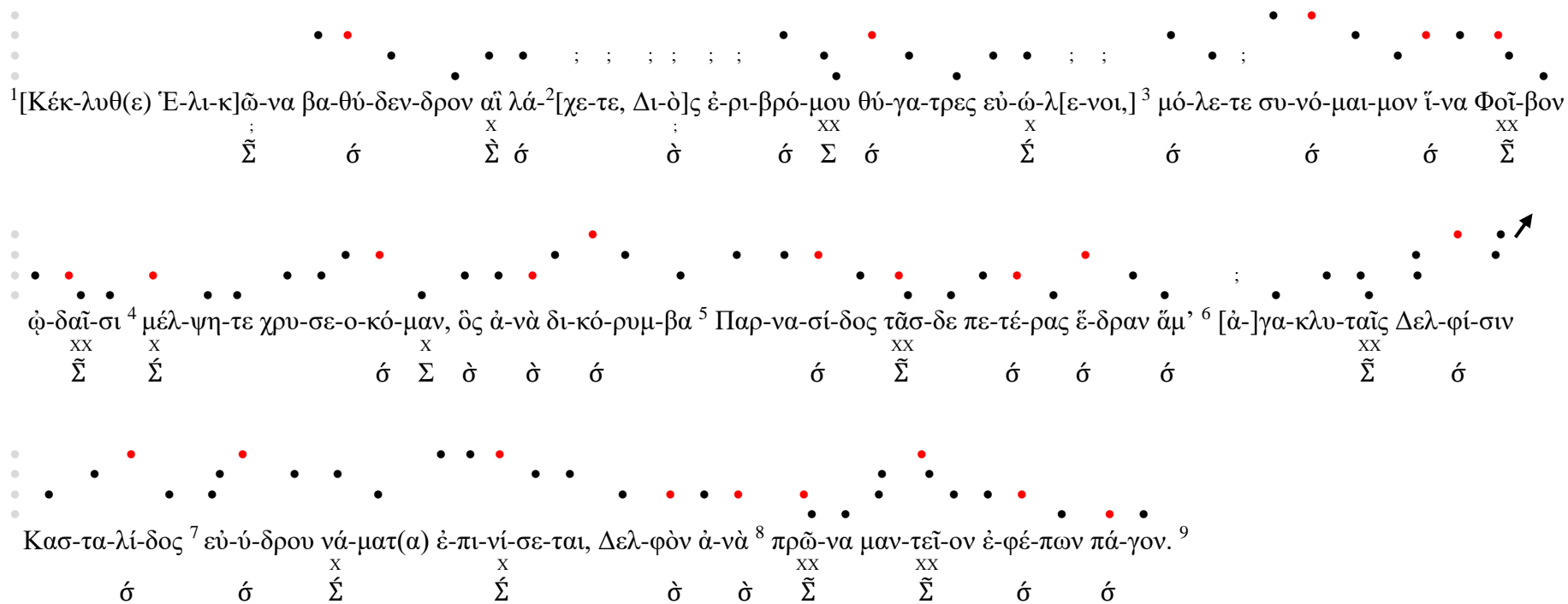
Devine, A. M. & Stephens, L. D. (1995) *The prosody of Greek speech*. New York: Oxford University Press.

Eitrem, S. & Amundsen, L. & Winnington-Ingram, R. P. (1955) “Fragments of unknown Greek tragic texts with musical notation (P. Osl inv. no. 1413)”, *Symbolae Osloensis* 2:64-73.

Hagel, Stefan (2000) *Modulation in altgriechischer Musik*. Frankfurt am Main.

Pöhlmann, Egert & West, Martin (2001) *Documents of ancient Greek music: the extant melodies and fragments edited and transcribed with commentary*. Oxford: Clarendon Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΣΧΕΣΕΙΣ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΤΟΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΩΔΙΚΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΝ

⁹ [Ἦν] κλυ-τὰ με-γα-λό-πο-λις Ἀθ-θίς, εὐ-χαῖ-σι ¹⁰ φε-ρό-πλοι-ο ναί-ου-σα Τρι-τω-νί-δος δά-[πε]-δον ¹¹ ἄ-θραυσ-τον ἁ-γί-οις δὲ βω-μοῖ-σιν ¹²

Σ̃ Σ̃ σ̃ σ̃ Σ̃ σ̃ Σ̃ σ̃ σ̃ Σ̃ σ̃ σ̃ Σ̃

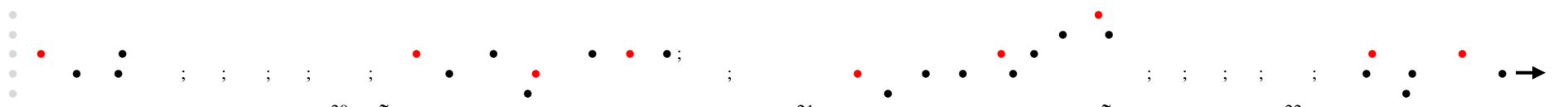
Ἄ-φαισ-τος αἴ-θε<ι> νέ-ων μῆ-ρα ταύ-ρων· ὁ-μοῦ ¹³ δέ νιν Ἄ-ραψ ἄ-τ-μὸς ἐς [ᾠ]-λ[υ]μ-πον ἁ-να-κίδ-ν[α]-ται· ¹⁴ λι-γὺ δὲ λω-τὸς βρέ-μων

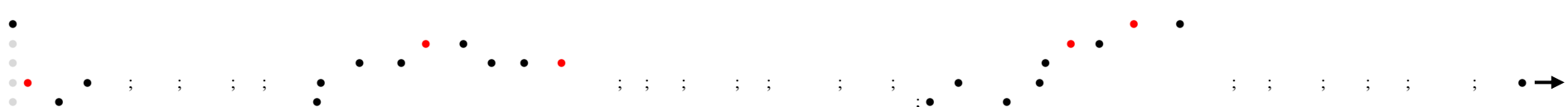
Σ̃ Σ̃ σ̃ Σ̃ Σ̃ Σ̃ σ̃ σ̃ σ̃ σ̃ Σ̃ σ̃ σ̃ Σ̃ σ̃

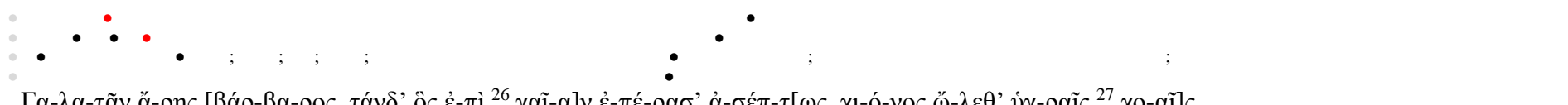
αἰ-ό-λοις ¹⁵ μ[έ]-λε-σιν ᾠ-δὰν κρέ-κει· χρυ-σέ-α δ' ἁ-δύ-θρου[ς] ¹⁶ [κί]-θα-ρις ὕμ-νοι-σιν ἁ-να-μέλ-πε-ται.

σ̃ σ̃ Σ̃ σ̃ σ̃ σ̃ σ̃ σ̃ σ̃ Σ̃ Σ̃

 Ὁ δὲ [τε-χνι-] ¹⁷ τῶν πρό-πας ἐσ-μὸς Ἀθ-θί-δα λα-χῶ[ν] ¹⁸ [ἀ-γλα-ῖ-]ζει κλυ-τὸν παῖ-δα με-γά-λου [Δι-ός· σοὶ γὰρ ¹⁹ ἔ-πο]ρ' ἀ-κρο-νι-φῆ τόν-δε
 ὅ   ῶ   ὅ   ὅ   ῶ   ῶ   ὅ   ὅ   ὅ   ὅ   ῶ   ῶ

 πά-γον, ἄμ-[βροτ' ἀ-ψευ-δέ' ²⁰ οἴ]πᾱ-σι θνα-τοῖς προ-φαί-νει[ς λό-γι-α, ²¹ τρ]ί-πο-δα μαν-τεῖ-ον ὡς εἶ-[λες, ὄν μέ-γας ²² ἐφρ]ού-ρει δρᾱ-κων,
 ὅ   ῶ   ὅ   ῶ   ῶ   ῶ   ὅ   ὅ   ῶ   ῶ   ῶ   ὅ   ὅ

 ὄ-τε τέ-[κος Γᾱς ²³ ἀ-πέ-στ]η-σας, αἰ-ό-λον ἐ-λικ-τὰν [φυ-άν, ἔσθ' ὁ θῆρ ²⁴ πυκ-ν]ᾱ συ-ρίγ-μαθ' ἰ-εῖς ἀ-θῶ-πε[υτ' ἀ-πέ-πνευσ' ὁ-μῶς ²⁵ ὡς] δὲ
 ὅ   ὅ   ῶ   ῶ   ὅ   ῶ   ῶ   ῶ   ὅ   ῶ   ῶ   ῶ   ῶ   ὅ

 Γα-λα-τᾱν ἄ-ρης [βάρ-βα-ρος, τάνδ' ὄς ἐ-πι ²⁶ γαῖ-α]ν ἐ-πέ-ρασ' ἀ-σέπ-τ[ως, χι-ό-νος ὤ-λεθ' ὑγ-ραῖς ²⁷ χο-αῖ]ς.
                   ῶ   ὅ   ῶ   ὅ   ὅ   ῶ   ὅ   ῶ   ὅ   ὅ   ῶ   ῶ

